

आज्ञाण्ड मूनि

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

यस अंकमा

१. बुद्धवचन- १
२. सम्पादकीय- २
३. जीवनजगत्मा दुःख छ
भनी सत्यताको दर्शन
गर्नु छ- ३
४. अपाहिज जिन्दगी- ७
४. ज्ञान हराएको सागर- ७
६. भिक्षु बुद्धघोष.....- ८
७. *Buddhism &*
Creatureship- १०
८. भिक्षु शाक्यानन्दप्रति- १२
९. विधुर महाजातक- १६
१०. उदुम्बराया विलाप- १८
११. बौद्ध गतिविधि- १९
१२. कर्मया मर्म
(आवरण पृष्ठ)- २

दुष्करचर्यामा शाक्यमुनि बुद्ध
(लक्षशिला, पेसावर, द्वितीय शताब्दी ईसा)

वर्ष २५,

अंक ८,

ने. सं. १११८

वि. सं. २०५४

यःमहिपुद्गलि

मंसिरपूणिमा

ब. सं. २५४१

इ. सं. १९९७ डिसेम्बर

कर्मया मर्म

- दोलेन्द्ररत्न शास्त्र

मनया इच्छा हे कर्मकर्म खः
इच्छां हे वाचिक कर्म दयेकिइ,
इच्छां हे कायिक कर्म याकिइ,
इच्छां हे कुशलाकुशल कर्म दइ ।

पूर्वकर्म हे आःया कर्म पुसा खः
आःया कर्म लिपाया कर्म पुसा जुइ,
कर्म कारण न कारणां कर्म बुयावइ,
चा ह्ति थें छगूया ल्यू मेगु वया न चवनी ।

कुशल कर्मया भिगु फल दइ,
अकुशलाया मभिगु हे फल,
मभिगु कर्म यानाः भिगु फल गनं ?
निहः पिनाः तुया चाकु सवाः गनं ?

कर्म सुयां हे विन्ति न्यनीमखु स्व,
स्वइगुं 'जि हजुर' मन्यं मस्यु वं,
फल विइ कर्म छति मपावक स्व,
दुरुया दुरु लःया लः छुटय् यानाः ।

कर्म फल विइवल्यु सिइके,
सुख्यु लय्तायाः न्यासि मचाये,
दुःख्यु ग्वाराग्वारातुलाः मख्वये,
उपेक्षा भावं कर्मया मर्म सिइके ।

आजण्ड मूर्ति

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

प्रधानसम्पादक
भिक्षु कुमार काश्यप
फो. नं. २७१४२०

सम्पादक

सुवर्ण शाक्य - २५६२६५
अष्टमुनि गुभाजु - २५४१११

व्यवस्थापक

भिक्षु धम्ममूर्ति - २७१४२०

सह-व्यवस्थापक

तीर्थनारायण मानन्धर
फो. नं. २७०३८६

वितरणव्यवस्था

भिक्षु पञ्जामूर्ति - २७१४२०

वितरणव्यवस्था-सहयोगी

शामणेर पञ्जारत्न - २७१४२०

विज्ञापनव्यवस्था

त्रिरत्न मानन्धर - २१११८५

प्रधानकार्यालय तथा प्रकाशक

मानन्दकुटीविहार, स्वधम्मू, काठमाडौं
पो.ब. नं. ३००७, २७१४२०

वर्ष २५ - अङ्क ८ - बु. सं. २५४१- मंसिरपूर्णिमा

बुद्धवचन

मनोपुब्बङ्गमा धम्मा मनोसेट्ठा मनोमया ।
मनसा चे पसन्नेन भासति वा करोति वा ।
ततो नं सुखमन्वेति छायाव अनपायिनी'ति ॥

जुनसुकै अवस्थामा मन पहिले जाने भएका ले हरकुरामा मन नै प्रमुख भयो । मन नै सबै कुरामा व्याप्त भइरहेको भयो । असल नियतले कुरा अथवा काम गरेको व्यक्तिलाई आफू संगसंगै आउने छायासमान सुख पछि पछि आउँछ ।

कुशलाकुशल काम गर्न मन नै अगाडि बढिरहन्छ । यस्तो कुरामा मन नै प्रमुख छ । प्रसन्न मनले गर्ने कर्मको विपाकले देवलोक र मनुष्यलोकमा जाने व्यक्तिलाई आफ्नो छायाले आफूलाई नछाउने झैं छोड्दैन भनी अद्विष्ट पुब्बक ब्राह्मणपुत्रले अरु कुनै पुण्य नगरी केवल शास्ताप्रति प्रसन्न चित्त गरी स्वर्गमा उत्पन्न भएको कुरा बताई भगवान् शाक्यमुनि बुद्धले यो गाथा बताउनुभएको हो ।

वार्षिक शुल्क रु. ६०।-

प्राणीवन शुल्क रु. १०००।-

एक प्रतिको रु. ६।-

लुम्बिनीविकासमा राजनीति

कुनैपनि कुराको विकास सबैको जिम्मेदारीको कुरा हुन्छ । सार्वजनिक विकास भनेको कुनै एक पक्षको मात्रको सरोकारको विषय होइन । यहाँ लुम्बिनी विकासमा राजनीति लागी पार्टीको पेवा जस्तो भइरहेको छ । यसले लुम्बिनीविकासमा ढीला सुस्ती भई जनआस्था गुमाएको छ ।

विश्वमा नेपाललाई परिचय गर्ने विशेष कुराको रूपमा रहेको शाक्यमुनि बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी हो । यहाँ स्वदेशी विदेशी बौद्धहरू आ-आफ्नो श्रद्धाले विहार निर्माण गरी अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध पर्यटन एवं आस्थाको स्थल बनाउन ठूलो प्रयत्नरत रहने अठोटसाथ अगाडि बढि-रहेका छन् । लुम्बिनीको विकास गर्न श्री ५ को सरकारले विधान नियम पारित गरी लुम्बिनी विकास कोषको स्थापना गरिराखेको छ । यस कोषमार्फत विदेशी सहायता पनि प्राप्त भइरहेको छ । सबैको श्रद्धा र आस्थाको बस्तु रहेर पनि लुम्बिनीको आवश्यक विकास हुन सकिराखेको छैन ।

संगठनात्मक रूपमा गठन भएको यस कोषको एकपटकको काम गर्ने अवधि ५ वर्ष रहेको भए-पनि ५ वर्ष टिकेर काम गर्ने औसर सदस्यहरूले पाइराखेका छैनन् । यसको मुख्य कारण बहुदलीय प्रजातन्त्रवादको राज्य व्यवस्था रहेको छ । यो व्यवस्था नै लुम्बिनी विकासका बाधा मान्नोपने स्थिति नेपाली बौद्धहरूले ठानेका छन् किनकि राजनैतिक दलको प्रत्येक परिवर्तनपछि विकास कोषका सदस्यहरूको पनि कार्यविधि सति जाने भएको छ । भ्रूण पावन नपाउँदैमा आमाको मृत्यु भएभैं कोषको विगठन हुने गरेको बाट लुम्बिनीको विकासमा बाधा परेको मात्र नभै राजनीति विकासको लागि नभै सत्ताको लागि मात्र भएको प्रमाणित गरे भैं भएको छ । लुम्बिनीविकासमा यसरी परिवर्तन भइरहनाले योग्य र सक्षम जनशक्ति उपर खेलबाड भैं भएको छ ।

राजनैतिक र प्रशासनिक व्यवस्था परिवर्तन हुनुमा धेरै कारण हुन सक्छ तर लुम्बिनी विकासमा त्यसको असर पार्नुमा कुनै औचित्य छैन सिवाय स्वार्थीपनको प्रदर्शन । आइन्दा काम गर्ने व्यक्ति-बाट काम तामेल गराउने गरी लुम्बिनी विकास समितिलाई कार्यविधिभर टेवा दिई लुम्बिनी विकासमा अग्रसर गराउने गरी राजनैतिक पार्टीले पूर्वाग्रह विहीन रही नेपाली ऐतिहासिक एवं प्रतिष्ठा सम्पन्न गौरवयुक्त लुम्बिनीको विकास गरी राष्ट्रका गौरव राख्न अग्रसर हुनुपरेको आजको सचेतता राजनैतिक व्यक्तिहरूमा हुनुपरेको महसूस जनमानसले गरेको छ । यसतर्फ ध्यान पु-याई श्री ५ को सरकारले लुम्बिनी विकासमा सही मूल्याङ्कन गरी आफ्नो तर्फबाट यथाशक्य शीघ्रता कायम गरी लुम्बिनी विकासमा सहयोग पु-याउनु श्री ५ को सरकार संस्कृति तथा युवा खेलकूद मन्त्रालयको कर्तव्यको कुरालाई पनि अग्रसर गराइएको छ ।

जीवनजगत्मा दुःख छ भनी सत्यताको दर्शन गर्नु छ

— सत्यनारायण गोयन्का

जीवनमा दुःख त हुन्छ नै । कसैलाई यो कुराको दुःख हुन्छ त कसैलाई त्यो कुराको । जीवन-जगत्को यो पहिलो सत्यता हो । बिना कारणले केही हुँदैन । दुःखको पछाडि केही कारण हुन्छ यो दोस्रो सत्य हो । यदि कारण हटाइदियो भने दुःख त हराइने हाल्छ । यस प्रकार दुःख दूर गर्ने एउटा तरिका हो । यो तेस्रो तथा चौथो सत्यता हो । जीवन-जगत्का यी चार सत्यताहरू हाम्रो लागि सबभन्दा महत्त्वपूर्ण सत्यता हुन् ।

चित्तको चेतनाबारे हामीले चर्चा गर्नुको निम्ति त्यसको एक खण्ड विज्ञानले थाहापाउने काम गर्छ । दोस्रो खण्ड संज्ञाले थाहापाएको चीज, वस्तु या शब्द चिन्ने काम गर्दछ । तेस्रो खण्ड वेदनाले सम्बेदनशील हुने काम गर्दछ र चौथो खण्ड संस्कारले प्रतिक्रिया व्यक्त गर्ने काम गर्दछ । अनुभूतिहरूको आधारमा यी सारा प्रतिक्रियाहरूलाई जासु छ । जबसम्म बाँचिरहन्छौं, तबसम्म सारा शरीर स्कन्धमा कहीं न कहीं, कुनै न कुनै कारणले केही न केही सम्बेदना भैरहेकै हुन्छ । इन्द्रियहरूको द्वारमा बाहिरका केही विषयवस्तुहरू ठक्कर खाए भने सम्बेदना हुन्छ । भित्र मन र शरीरको ठक्करले सम्बेदना हुन्छ । अन्तर्मनको गहिराइमा यी सम्बेदनाहरूको कारणले पंदा हुने राग-द्वेषका प्रतिक्रियालाई यदि जानेनन् या त्यसलाई दर्शन गर्न सकिएन भने त्यसलाई पर हटाउन नै कसरी सकिएला ।

यो स्पष्ट छ कि जीवन जगत्मा दुःख छ । यस सत्यलाई स्वीकार गर्नु छ तर स्वीकार गरेर मात्र हुँदैन । यस सत्यताको दर्शन गर्नु छ जब सत्यताको दर्शन गरिन्छ

तब त्यो सत्यता आर्यसत्य बन्दछ । जबसम्म दुःख भोगिरहन्छ दुःखको सम्बर्धन नै गरिरहेको हुन्छ । दुःख वृद्धि नै गरिरहेको हुन्छ । जब दुःखको दर्शन गर्न थाल्छ तब दुःख हट्न थाल्नेछ । दुःख सत्य, आर्यसत्य बनिदिन्छ । आर्य-सत्य यस अर्थमा कि जसले सत्यलाई देखेको छ त्यसलाई आर्य बनाइदिन्छ, निर्मल बनाइदिन्छ, सन्त बनाइदिन्छ, मुक्त बनाइदिन्छ, शुद्ध बनाइदिन्छ, बुद्ध बनाइदिन्छ

एक घण्टासम्म एउटै आसनमा बसिरहन बडो दुःख हुन्छ, बडो पीडादायक हुन्छ । यस पीडालाई हेर्नु छ । साक्षीभावले हेर्दा हेर्दा ती पीडा कम भएर जानेछ र यस्तो स्थिति आउनेछ कि यो समाप्त हुनेछ तर यस पीडालाई भोगिरह्यो, पीडाले छटपटाइरह्यो भने न पीडा कम हुनेछ, न मेटिने नै छ । बरु त्यसको सम्बर्धन नै हुनेछ ।

मनुष्यले जुन बेलादेखि जन्म लिन्छ, आफ्नो आवश्यकता पूर्तिका लागि व्याकुल रहने हुन्छ । आवश्यकताहरूको कुनै सीमा हुँदैन । बिरामी हुन्छ त दुःखी हुन्छ । बूढा हुन्छ त दुःखी हुन्छ । मर्छ त दुःखी हुन्छ । देख्दछ कि जीवन दुःख-दुःखमय छ । सारा जीवनमा हुन्छ के ? जो प्रिय वस्तु छ ऊसँग बियोग भैरहेछ, प्रिय वस्तु, प्रिय व्यक्ति, प्रिय स्थिति । जो अप्रिय छ ऊसँग संयोग हुँदै गैरहेको हुन्छ । जो चाहेएको हुन्छ, त्यो नभैरहेको हुन्छ, जो चाहिरहेको हुँदैन, त्यो भैरहेको हुन्छ । जे कामना गरिन्छ त्यो पूर्ण भएन भने दुःखी होइन्छ । यो जीवन-जगत्को सत्यता हो । तीब्र इच्छा

अर्थात् तृष्णा स्वयंमा व्याकुलता हो । आफूसँग जे छ, त्यसमा तृप्ति नहुनु या भनी सन्तोष नहुनु र जे छैन त्यो प्राप्तिको लागि व्याकुल हुनुलाई नै तृष्णा भनिन्छ ।

साधना गर्दा-गर्दा स्वयं अनुभव हुनेछ कि तृष्णा कसरी पैदा हुन्छ । शरीरमा जो पीडा भैरहेको छ त्यो स्वयंमा त्यति दुःखदायी होइन तर त्यसलाई हटाउन पाए हुन्थ्यो भन्ने तृष्णा कयौं गुना दुःखदायी हुन्छ । जीवनभर यही गरेर आइरहेको छ । जो अप्रिय लाग्छ त्यो नजिक नआए हुन्थ्यो भन्ने लाग्छ, जो प्रिय लाग्छ त्यो टाढा नगए हुन्थ्यो भन्ने हुन्छ । तृष्णाको दुःख यही टाढा गर्दै हुन्थ्यो, नजीक भँदै हुन्थ्यो भन्ने नै दुःख हो । यो सत्य हो तर ती महानु पुरुष यस सत्यतामा मात्र अडेर बस्नुभएन, अरू गहिराइमा डुबुल्की मार्दा उनी देखेछन्— “सङ्घित्तने पच्चुपादान खन्धा दुल्ला ।” यी जुन पाँच स्कन्धरति उपादान याने कि आसक्ति पैदा गरियो, यो नै दुःख हो । यी पाँच स्कन्ध के हुन् ? एउटा रूप स्कन्ध याने कि परमाणुहरूको स्कन्ध, भौतिक कलाप-हरूको स्कन्ध— यी सारा शरीर जसलाई ‘म’ भनिन्छ ‘मेरो’ भनिन्छ त्यसप्रति गहिरो झुकाव र आसक्ति छ । यसप्रकार चित्तका चार स्कन्ध— विज्ञान, संज्ञा, वेदना र संस्कारप्रति पनि गहिरो आसक्ति छ । जसरी कलाप-हरूको आफ्नो स्वभाव हुन्छ त्यस्तै चित्त-स्कन्धहरूको पनि आफ्नै स्वभाव हुन्छ र आफ्नो त्यही स्वभावअनुसार निरन्तर काम गरिरहने हुन्छ तर यिनीहरूको साथ आसक्ति यति विद्या समीकरण भैसकेको छ कि यसलाई ‘म’, ‘मेरो’ भन्न थालिन्छ र भनिन्छ— मंले थाहा पाइरहेछु, मंले चिनिरहेछु, म संवेदनशील भँरहेछु, म प्रतिक्रिया गरिरहेछु । शायद ! व्यवहार जगत्मा यस्तो भनिन पनि पर्ला तर वास्तविकतालाई पनि हामीले ध्यान दिनुपर्दछ । बुझ्नुपर्दछ । हेर्नुपर्दछ । यसप्रति जति पनि

आसक्ति पैदा गरेका छौं त्यो उति नै दुःख हो । आसक्ति र दुःख दुवै पर्यायवाची हुन् । जहाँ आसक्ति त्यहाँ दुःख । जति आसक्ति उति दुःख । यो प्रकृतिको अटूट नियम हो ।

हामीले चार किसिमका आसक्तिलाई आफूभित्र समेटेर राखेका छौं । यिनीहरूलाई दिन-रात बढाउँदै लगिरहेका छौं । एउटा तृष्णाको आसक्ति हो । तृष्णाले आफू स्वयंमा व्यापकता पैदा गर्दछ र पनि यसप्रति यति बिघ्न टाँसिइसकेका छौं कि लाग्छ तृष्णा हुनु जरूरी छ ।

जुन कुनै बस्तु, व्यक्ति वा स्थितिप्रति तृष्णा जाम्यो भने त्यो प्राप्ति नहोइन्जेल बडो बेचैनी हुने हुन्छ । व्याकुलता हुने हुन्छ तर प्राप्त हुनासाथ त्यो फिक्का लाग्ने हुन्छ र फेरि अर्कोप्रति तृष्णा जाग्ने हुन्छ । त्यो प्राप्त भयो भने तेस्रो, चौथो ... । यस प्रकार यो तृष्णाको अन्त कहिल्यै हुँदैन । बिना पीधको बाल्टिन हो तृष्णा जुन कहिल्यै भरिँदैन । जीवनभरि यसरी नै चलिरहन्छ । तृष्णा हुनु नै पछि किनकि त्यसप्रति गहिरो आसक्ति छ ।

एउटा अर्को आसक्ति छ ‘म’ को प्रति, ‘मेरो’ को प्रति । थाहा नै छैन कि ‘म’ के हो, ‘मेरो’ के हो र पनि चाहन्छौं कि यो ‘म’ र ‘मेरो’ को विरुद्धमा कसैले एक शब्द नबोलोस् । कसैले केही बोलिदियो, भनिदियो भने बडो व्याकुलता हुन्छ, बडो दुःख हुन्छ जसलाई ‘मेरो’ भनियो, त्यसको विछोड हुनासाथ दुःख हुन्छ । आसक्ति जो छ, त्यसैले दुःख ल्याउँछ ।

एक अर्को आसक्ति हुन्छ, आफ्नो दर्शनप्रति, आफ्नो मान्यताप्रति । यस आसक्तिलाई लिएर मानिस-हरू खूब बहस गर्छन्, विवाद गर्छन्, झगडा गर्छन्, लड्छन्, व्याकुल हुन्छन् ।

एउटा अर्को आसक्ति आ-आफ्ना कर्म-काण्डहरू-

प्रति हुन्छ । यस आसक्तिले पनि कम व्याकुलता पंदा गर्ने हुँदैन ।

यी चार आसक्तिहरूमा ध्यान दिने हो भने देखने छौं कि जब जब दुःख हुन्छ यी चार आसक्तिमध्ये कुनै न कुनै एउटा आसक्ति नै त्यसको कारण बनेको हुन्छ तर ती महापुरुष, जो सम्यक् सम्बुद्ध बन्नुभयो उहाँलाई त कारणले मात्र नपुगी कारणको जरोसम्म पुग्नु थियो, अनुसन्धान निरन्तर रह्यो । त्यसको प्रतिफल कार्य-कारण-श्रृङ्खलाको एक एक कडीको निरीक्षण गर्नु हुँदै उहाँ जरोसम्म पुग्न र फल हुनुभयो, पुग्नुभयो ।

जीवनमा दुःख त छँदैछ । “जाति पच्यया जरा मरणं सोक परिवेग दुःखोदोमस्सुपायासा सम्भवन्ति ।” जन्म भएपछि बुढाचौली, बिरामी र मृत्यु त भँहाल्छ । शोक, बेचैनी, आपद-विपद त परिनें हाल्छ तर जन्म नै किन भयो ? यो दुनियामा दिना कारण त केही भएकै छैन । जन्मको लागि आमा-बाबुको संयोगहुनु आवश्यकता छ, जुन प्रकृतिको एउटा नियम हो तर यसको प्रतिरिक्त एउटा कुरा यो बुझ्नुपर्छ कि जीवनधारा कसरी चल्छ ? “भव पच्यया जाति ।” यो “भव-भव” केही बन्दै गैरहेकै छ । मृत्युसँग यो समाप्त हुँदैन । मृत शरीरमा पनि परिवर्तन हुँदै गैरहेको छ र यो चेतनाको धारा तुरुन्त कुनै अर्को शरीरमा जोडिन जान्छ । फेरि क्षण-क्षण बन्दै जान्छ, क्षण-क्षण विग्रँदै जान्छ । यस प्रकार यो क्रम चलिरहेकै छ । तब प्रश्न उठ्छ, यो भव हुन्छ किन ? अनुभूतिहरूबाट हेर्दा स्पष्ट हुन आउँछ- “उपादान पच्यया भवो ।” यो आसक्ति नै भवको कारण हो । जति गहिरो आसक्ति हुन्छ उति गहिरो भव-कर्म हुन्छ । त यो उपादान किन हुन्छ ? यसको कारण के हो ? अनुभूतिहरूबाट तुरुन्त पत्तालाग्छ- “तप्हा पच्यया उपादान ।” तृष्णा याने कि यो राग र

द्वेष नै उपादानको कारण हो । तृष्णा पंदा किन हुन्छ ? थाहाहुन्छ कि- “वेदना पच्यया तप्हा ।” सारा शरीर स्कन्धमा जहाँ सम्बेदना हुन्छ त्यहाँ तृष्णा पंदा हुन्छ । सुखद सम्बेदना भयो भने राग र दुःखद सम्बेदना भयो भने द्वेष पंदा हुने हुन्छ । वेदना हुनुको कारण के हो ?- “फस्स पच्यया वेदना ।” वेदना स्पर्शाबाट हुन्छ । छः इन्द्रिय द्वारहरूमा कुनै विषयमा यिनीहरूको स्पर्श हुनासाथ सम्बेदना पंदा हुन्छ । त यो स्पर्श किन हुन्छ ? “सलायतन पच्यया फस्स ।” यी छः इन्द्रियहरूको द्वार सदा खुल्ला रहेको हुन्छ त्यसैले यिनीहरूमा सहज स्पर्श हुन्छ । त यी छः इन्द्रिय आए कहाँबाट ? कुरा स्पष्ट हुन्छ- “नाम-रूप पच्यया सलायतनं ।” नाम-रूपको कारण यी इन्द्रियहरू आए । यो नाम-रूप के हो ? नाम अर्थात् मन, रूप अर्थात् शरीर । यी दुवैको मिली-जुली जीवनधारा जब शुरू भयो छः घटा इन्द्रियहरू साथ लिएर भयो । त यो नाम-रूप किन भयो ? “विज्जाण पच्यया नाम-रूपं ।” विज्ञानबाट नामरूप भयो । यो विज्ञान याने चेतना एउटा जीवनको समाप्तिसँगै समाप्त हुन्छ तर अर्को जीवनमा अर्को शरीर सरी फेरि नयाँ उत्पन्न हुन्छ । समाप्त हुनासाथ अर्को क्षणमा नयाँ विज्ञान उत्पत्ति हुन्छ । उसको स्वभाव नै हुन्छ क्षण-प्रतिक्षण उत्पन्न भएर अगि बढ्नु । यो विज्ञान किन हुन्छ ? “सङ्गार पच्यया विज्जाणं ।” हरएक संस्कारले नयाँ विज्ञान पंदा गर्दछ । जब-जब साधनाको गहिराइमा पुग्नेछौं, थाहाहुनेछ कि हरेक संस्कारले नयाँ विज्ञान याने आउने क्षणको नयाँ चेतना पंदा गर्दछ । यो संस्कार कसरी बन्दछ ? “अविज्जा पच्यया सङ्गारा ।” अविद्याबाट नै संस्कार बन्दछ । अविद्याको अर्थ हो अज्ञानता, बेहोशी, विमूढता । यसप्रकार सारा रहस्य खुल्छ । जरासम्मको कुरा थाहाहुन्छ ।

अविज्ञा-पञ्चया सङ्कारा, सङ्कार-पञ्चया विज्ञानं,
विज्ञान-पञ्चया नाम-रूपं, नाम-रूप-पञ्चया सला-
यतनं,

सलायतन-पञ्चया फस्सो, फस्स-पञ्चया वेदना,
वेदना-पञ्चया तण्हा, तण्हा-पञ्चया उपादानं,
उपादान-पञ्चया भव, भव-पञ्चया जाति,
जाति-पञ्चया जरामरण-सोक-परिदेव-दुक्ख-दोमन-
स्सुपा-यासा सम्भवन्ति ।

एवमेतस्स केवलस्स, दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ॥

थाहाभयो कि कसरी दुःखको पहाड खडा हुन्छ ।
सारा खेल थाहा हुन आयो । यो अविद्या र बेहोशी नै
दुःखको मूल कारण हो । यस अविद्यालाई जरैबाट
काटनुहोस् ।

अविज्ञा त्वेव असेस विराग-निरोधा, सङ्कार-निरोधो,
सङ्कार-निरोधा, विज्ञान-निरोधो,
विज्ञान-निरोधा, नाम-रूप-निरोधो,
नाम-रूप-निरोधा, सलायतन-निरोधो,
सलायतन-निरोधा, फस्स-निरोधो,
फस्स-निरोधा, वेदना-निरोधो,
वेदना-निरोधा, तण्हा-निरोधो,
तण्हा-निरोधा, उपादान-निरोधो,
उपादान-निरोधा, भव-निरोधो,
भव-निरोधा, जाति-निरोधो,
जाति-निरोधा, जरामरण-सोक-परिदेव-दुक्ख
दोमनस्सुपायासा निरुज्झन्ति ।

एवमेतस्स केवलस्स, दुक्खक्खन्धस्स निरोधो होती'ति ॥

कारणको निवारण थाहाभयो । दुःखको जति-
सुकै ठूलो पहाड खडा गरिएको किन नहोस् सारा का
सारा समाप्त हुनेछन् । अविद्यालाई जरैदेखि उखेलि
सिकनुहोस् कसरी उखेलने ?

दुःखलाई देख्यौं । दुःखको कारणलाई देख्यौं,
अविद्याको शृङ्खलालाई देख्यौं । जीवित छ भने नाम-
रूपको धारा चल्यो । इन्द्रियहरूले पनि आ-आपनो काम
गर्ने नै छन् । स्पर्श पनि हुने नै छ । सम्बेदना पनि हुने
नै छ । अनि जब-जब सम्बेदना हुन्छ, पुरानो स्वभावको
कारण तृष्णा जागृत हुन्छ, सुख भयो भने रागको र
दुःख भयो भने द्वेषको । बस यही निर रोक्नुपर्ने हुनेछ ।
वेदना महसूस त होस् तर 'वेदना पञ्चया-तण्हा' को
टाउंमा 'वेदना पञ्चया-प्रज्ञा' होस्, प्रज्ञा जागोस् ।
हरेक वेदनाको साथ प्रज्ञा जागृत भयो भने अविद्याको
कारण जुन दुःख-चक्र चलि रहेको थियो त्यो धर्मचक्रमा
परिवर्तन हुनेछ । के हो 'धर्मचक्र' भनेको ? जब-जब
वेदना जाग्ला हरेक वेदनामा प्रज्ञा जगाउनुहोस्- यी
सब अनित्य हुन्, नश्वर हुन् । यसलाई हेर्नु त होस् ।
राग पंदा नगर्नुहोस् । द्वेष पंदा नगर्नुहोस् । जति बेर-
सम्म सम्बेदनाको साथ प्रज्ञा जागृत रहन्छ, नयाँ संस्कार
बन्न पाउनेछैन । यतिमात्र होइन पुराना संस्कारहरू पनि
मेटिन थाल्नेछन् ।

'खीणं पुराणं नवं नत्थि संभवं ।' नयाँ बन्न
पाउनेछैन तथा पुरानो क्षीण भएर जानेछन् । उहाँ
महापुरुषले प्रकृतिको यस कानूनलाई, विधानलाई
राम्ररी देखनुभयो, थाहापाउनुभयो । नयाँ बनाउन
बन्द गर्नुभयो त पुरानो क्षीण हुँदै जान थाल्यो । क्षीण
हुँदा-हुँदै एउटा यस्तो अवस्थामा पुग्नुभयो कि सारा
पुराना भवसंस्कार नै क्षीण भएर गए । प्रज्ञालाई जागृत
गर्दा गर्दा चित्त नितान्त निर्मल भएर गयो । नितान्त
विमुक्त भयो शुद्ध-बुद्ध हुनुभयो । उस समय जुन हर्षको
उद्गार निस्कियो त्यो बडो महत्त्वपूर्ण छ-

अनेक-जाति-संसारं, सन्धाविस्सं अनिब्बिसं ।
गहकारकं गधेसन्तो, दुहखा जाति पुनप्पुनं ।

आनन्दभूमि

गहकारक द्विटोसि, पुन गहं न काहसि ।
सब्बा ते फासुका भग्गा, गहकूटं विसङ्घितं ।
विसङ्घारगतं चित्तं, तण्हानं खयमज्झगा ॥

कति पटक जन्म लिएँ यस संसारमा कुनै गन्ती
नै छैन । जन्म लिएँ गर्छेँ अनि बिना रुकावट (मृत्युतिर)
दौड लगाइरहेँ । यस कायारूपी घर बनाउनेलाई खोज्दै
पुनः पुनः दुःखदायी जीवनमा परिरहेँ । अब घर बना-
उनेलाई देखेँ । भेटेँ । अब नयाँ घर बनाउन सक्नेछैन ।

सारा प्रयास(कडी) भग्न भयो । घरको धुरी भत्कियो ।
घर बनाउने सारा सामग्री तोड-फोड गरेर फर्काइदिएँ ।
चित्त पूर्वसंस्कारमा विमुक्त भयो । पूर्वसंस्काररहित
भयो । भविष्यको लागि कुनै तृष्णा रहेन । समूल नष्ट
भयो । विमुक्त भयो ।

हरेक व्यक्तिले यो कार्य गर्न सक्छ । हरेक व्यक्ति
यस्तो अबस्थासम्म पुग्न सक्छ तर काम गर्नुपर्ने हुन्छ ।
काम स्वयंले गर्नुपर्ने हुन्छ ।

अपाहिज जिन्दगी

- लक्ष्मी श्रेष्ठ

म कहिलेकाहीँ यति
अपाहिज बनाइन्छु
कहिले मेरो हातखट्टा नै
काटिन्छन्,
कहिले मुरकट्टा सरी
टाडको नै काटिन्छ
चूपचाप सहनु बाध्यता छ ।

किनकि, म आफन्तबाट नै
असंरक्षित र पीडित मान्छे
मेरो मूल्य र मान्यताको
नाममा एउटा अभिव्यक्ति
जो व्यक्त गर्न असमर्थ भै
अपाहिज छ ।

कहिलेकाहीँ म बाध्यतावश
मेरो दुर्दशा लुकाउन, पर्दाभिन्न
पर्दाबाहिर अर्घ मूर्छित भै हुन्छु,
भिन्न भिन्न गुमिसएर, पिछडिएर,
आफू आफैँभिन्न हराई एउटा
अपाहिज जिन्दगी वाँचिरहेछु ॥

(ज्ञानमाला)

ज्ञान हराएको सागर

अनु.- दिव्यरत्न तुलाधर

आफू भन्ने व्यक्तिसँग, ज्ञान अर्कै हुन्छ भने,
सागरमा त्यो ज्ञान हराएछ है ।
खोज्दा पाउन सक्छ जो, त्यसैको परिश्रम हो,
आखिरमा त्यो व्यक्ति तरिजान्छ है ॥

चक्षु र रूप योगले, आउने व्यक्ति त्यो को हो,
तिमीले बुझेछौ कि बुझेनछौ है ।
धर्मशास्त्रको ध्यानले पंचभूत देख्ने गरी,
अलग नै छुट्याइदिनुपर्छ है ॥

हेतुद्वारा जति बन्छ, त्यस्तै नाशवान् पनि,
तत्त्व छ लोकमा उदय-व्यय है ।

यही त हो जानुपर्ने, ज्ञानको चक्षु लगाई
यहाँ के के बाकी छ जानिहाल है ॥

महान् प्रज्ञा अंगाली, यो लोकको हेतुलाई
स्वयम् ज्ञानचक्षुले हेर्नुछ है ।
पाइहाल्छ हेतु ज्ञान, मनले राम्रो खोजेमा,
मोक्ष पाउने हुन्छ निश्चय छ है ॥ ●

तथागतको उपदेशलो छायापरोस्,
यो अपाहिज जिन्दगी सत्यतातिर लागोस् । ०

भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर

प्रस्तोता—श्रामणेर सुमनकीर्ति

नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाको पर्यायवाची शब्द हुनुहुन्छ, भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर ।

“दुःखको आधार नै धैर्य हो” भन्ने भनाइलाई मनन गर्दै ‘द्वितीय विश्वयुद्ध’ जस्तो संकट र जोखिमपूर्ण समयमा भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरले म्यान्मार देशमा बस्नुभई बुद्धधर्मसम्बन्धी विस्तृत अध्ययन गर्नुभयो । त्यसपछि वहाँ वि. सं. २०११ सालमा म्यान्मार ‘घवाए’ विश्वशान्तिस्थित महापाषाण गुफामा सम्पन्न छँठौं संगायनाको संगीतिकारक हुनुभयो ।

बुद्धको जन्मदेश नेपालमा बुद्धधर्म आफ्नै बिलाएर जान लागेको अवस्थामा बुद्धधर्म पुनरुत्थानको निमित्त वज्राचार्य कुलबाट सर्वप्रथम प्रव्रजित हुनुभयो । वहाँको जन्म वि. सं. १९७८ आश्विन शुक्ल एकादशी बुधवारका दिन काठमाडौंस्थित थैहिति क्वाबाहालमा भएको हो । वहाँ आमा सूर्यप्रभा र बाबु पूर्णानन्द वज्राचार्यको चौथो सन्तान हुनुहुन्छ । उहाँको नाउँ हो, सप्तरत्न ।

सप्तरत्न वज्राचार्य १४ वर्ष छँदा दरबार हाई स्कूलमा भर्ना भए । त्यहाँ केही वर्ष अध्ययन गरेर गंगालाल र महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाबाट पनि उहाँले साधारण शिक्षा हासिल गर्नुभयो ।

‘प्रव्रजित जीवन नै स्वतन्त्र र शान्तमय जीवन हो’ भन्ने महशूस गर्ने सप्तरत्न ‘धर्मदूत’ बौद्ध मासिक पत्रिकाबाट पनि प्रभावित भए । त्यसैबेला किण्डोल विहारमा बस्नुभएका भिक्षुहरूमा सबभन्दा बढी शान्त

स्वभावको प्रतिमूर्ति भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरबाट प्रभावित भई १९ वर्षको उमेरमा अर्थात् वि. सं. १९९७ सालमा साघ शुक्ल पूर्णिमाको दिन कुशीनगरमा ऊ. चन्द्रमणि महास्थविरको उपाध्यायत्वमा सप्तरत्न वज्राचार्य बुद्धघोष श्रामणेर हुनुभयो । बुद्धघोष श्रामणेर बुद्धगया दर्शन गरी बर्मा मोलमिनस्थित ‘टाउँपाउँ’ विहारमा पुग्नुभयो र उहाँ प्रारम्भिक पालिभाषाको शिक्षाका साथ बुद्धधर्मको अध्ययन गर्दै ‘परियति सद्धम्म पालक’ उपाधि परीक्षा उत्तीर्ण हुनुभयो । त्यहाँबाट वि. सं. २००० साल जेष्ठमा ‘जातवेन’ भन्ने ठाउँमा अग्रमहापण्डित ऊ. केतुमाल महास्थविरको उपज्जायत्वमा उपसम्पन्न भई भिक्षु बुद्धघोष हुनुभयो ।

वि. सं. २००३ सालमा बर्माबाट नेपाल फर्कनुभई बुई हप्ता जति आनन्दकुटीविहारमा बस्नुभयो । तदन्तर भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरको आज्ञानुसार सुमङ्गलविहारमा आई बस्नुभयो ।

सुमङ्गलविहारमा बस्नुभई उहाँले दिनुभएको गहन धर्मदेशनाबाट धेरै युवा र वृद्ध-वृद्धा श्रद्धालुहरू प्रभावित भए । विशेषतः वर्तमानसमयका बुद्धधर्मको एक एक खड्काको रूपमा रहेका भिक्षु ज्ञानपूर्णिक, भिक्षु सुदर्शन र अनगारिका धम्मवती उहाँकै अर्ती, उपदेश र प्रशिक्षणबाट बुद्धधर्ममा दीक्षित भएका हुन् ।

भिक्षु बुद्धघोष र भिक्षु कुमार काश्यपले धर्मोदय सभा नेपालबाट बर्मास्थित घवाएको महापाषाण गुफामा छँठौं संगायनमा संगीतिकारक भई सर्वप्रथम भाग लिनु-

भएको थियो। सङ्गीतिकारक भइसकेपछि पुनः उहाँले मण्डलेमा रहेको 'म्याडाउं टाँड' भन्ने विहारमा तीन वर्षसम्म बुद्धधर्मबारे विस्तृत र गहन अध्ययन गर्नुभयो र वि. सं. २०१६ सालमा नेपाल फर्कनुभयो।

नेपालमा फर्कनुभएपछि वि. सं. २०१८ सालमा त्रिशूलीविहारमा वर्षावासका लागि जानुभएको थियो। त्यही बेला उपासक उपासिकाहरूलाई उहाँले कक्षागत रूपबाट बुद्धधर्म पढाउनुभयो। यसै कक्षागत अध्ययनलाई 'नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा' को रूपमा नामाकरण गरेर अखिल नेपाल भिक्षु महासंघबाट आफ्ना महासंघका संस्थापक अध्यक्ष भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरको ६४ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा अक्षयतृतीयाका दिन समुद्घाटन गरियो। अनि केही दिनपछि २५०७ औं बुद्धजयन्तीकै दिन नेपाल अधिराज्यभरि नै बिहान ८.४५ को समयमा रेडियो नेपालबाट प्रसारित गर्दै 'नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा' अधिराज्यभर अध्ययनको शुभारम्भ गरियो।

रेडियो नेपालको प्रसारण माध्यमबाट नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा दिने भिक्षु सुदर्शन हुनुहुन्थ्यो भने उपत्यकाका प्रायः धेरै विहारहरूमा र त्रिशूली, भोजपुर, तानसेनका विहारहरूमा रेडियो नेपाल सामु बसिरहुनुभएका उपासक उपासिका र बालबालिकाहरू नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाका पहिला छात्रछात्राहरू थिए। त्यसैबेलादेखि नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा ठीक तरिकाबाट अगाडि बढ्दै गयो र भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरबाट वि. सं. २०२१ सालदेखि २०२८ सालसम्म फेरि वि. सं. २०३१ सालदेखि २०४१ सम्म १० वर्ष

उहाँ केन्द्रीय परीक्षा नियन्त्रक हुनुभई परियत्ति शिक्षाको संचालन र व्यवस्थापन गर्नुभयो।

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाको संस्थापक शिक्षक नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा सभितिको संस्थापक संचालक र केन्द्रीय परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरको यसै परियत्ति शिक्षाको संस्थापनाकालदेखिको श्रम र सेवाको कदर गरी आनन्दकुटीविहारगुठीबाट २०४१ साल कार्तिक ११ गतेका दिन उहाँलाई अभिनन्दन गरेको थियो। त्यसपछि उहाँको उपसम्पदा वर्ष ५० पूरा भएको अवसरमा उहाँको ७३ वर्षको जन्मदिनको उपलक्ष्यमा विभिन्न विहारका परियत्ति शिक्षालयहरू समेत गरी १५ वटा बौद्ध संघसंस्थाहरूबाट उहाँमा अभिनन्दन गरिएको छ।

उहाँको देन नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा अतिरिक्त अन्य क्षेत्रहरूमा पनि छ। वहाँको धर्मानुशासकत्वमा वि. सं. २०१० सालमा 'मुमुङ्गल' बौद्ध संघ' स्थापना भयो। वर्तमान अवस्थामा बुद्धधर्म प्रचार प्रसार कार्यमा अग्रसर युवक बौद्ध मण्डल (YUBA) पनि उहाँकै धर्म प्रचार क्रममा मुमुङ्गल विहारमा वि. सं. २०२७ सालमा स्थापना भएको संस्था हो। बौद्ध साहित्य उत्थानको निम्ति पनि उहाँबाट लिखित अनुदित पुस्तकहरू धेरै प्रकाशित भएका छन्। विशेषतः उहाँबाट अनुदित परित्राण, महासमयसूत्र, जप पाठ ध्यान आदि २१ वटा किताबहरू यहाँ स्मरणीय छ। हाल वहाँ मुमुङ्गल विहारमा बस्नुभई धर्मदेशना गर्नुका साथै स्वयं ध्यान अभ्यासमा बस्नुभएको छ।

धम्मपद- १७५

ह्रांस आदि पंक्तिहरू आकाशबाट जान्छन्, ऋद्धिवान्हरू पनि आकाशबाट जान्छन्।
पण्डितपुरुष सैन्यसहित मारलाई पराजित गरी लोकबाट निर्वाणतर्फ लाग्छन्।

Buddhism and Creatureship

– Naresh Man Bajracharya

Humanity is concerned absolutely with human race. Today, human race whether it belongs to developed countries or developing countries is in trouble. Human race is facing various problems. The problems of human race which belongs to developed countries may differ from the problems of human race which belongs to developing countries. Apart from their individual as well as parallel problems, we can see some common problems of both the developed and developing countries which at least brought them into one platform. The common problems are as follows:

- a) The probability of future world war.
- b) Disease,
- c) Over population,
- d) Natural calamity,
- e) Environmental disasters,
- f) Dangerous ecological effects.
- g) Economic crisis.
- h) Probability of star war etc.

As a result, scientific researches, inventions, discoveries and exercises are going on progressively. The research works etc. concern with human problems, human interests, human benefits and human rights. It may not be absolutely incorrect if some one says that human beings think that this world is being led by them. Human beings are recognizing themselves as the world and some times they are ignoring the other creatures and their equally important role in the existence of the total and glorious world, Human beings are projecting themselves as the primary [beings of this world and underestimating other beings as less important in priority. Against this observation some one may speak about the present movement for the protection of environment. But this comment may not be absolutely true. Of course environmentalists are giving slogans for the protection of environment. It is also found that Government of various countries and International organizations are putting their efforts at their level best for the protection of environment. But their efforts and attempts are directly concern for the sake of human race first and for the sake of environ-

ment later. "Human-selfishness" is hidden behind their slogans and their movement. Human beings are making other creatures live with the sole intention of human benefit. This is why human beings always talk on and emphasize humanity, humanism etc. It is conceptualized that humanity is the universal-self. Humanism is the universal religion. People of all corners therefore, think that betterment of humanity is their ultimate goal. In brief, it can be said that humanity is limited within a framework of human race, humanism, humanities, humane, humanist and humanitarian.

May be the humanities is a vast subject in the world of humanity, but in actual world humanity is a part of the world. In fact this world comprises all kinds of creatures (prani). Here the term creature stands for all kinds of living beings including all natural objects and phenomena. All kinds of creatures who by birth or by existence have carried the right to live peacefully, are members of a big family i. e., this world. Their coexistence is the real worlds. Directly or indirectly, they depend on each other. Decay of any member of course, causes other members suffer and produces imperfection in totality. Glorious future of this world depends on the co-existence of all kinds of creatures. Therefore, it seems, the discussion about the future of this world is rather more important than the future of humanity. In other words, it can be said that it is time to think and act not only for welfare of maximum human beings (bahujana hitaya bahujana sukhaya) but for the welfare of all kinds of creatures through all means (sarvaprakarena jagato hitaya.) It can also be said that humanity (manavatavada) is individual self of the world while creature-ship (Pranivada) is the universal self of this world, Human race should think over creature-ship. Human beings should give up their "human-selfishness" and should act for the welfare of all kinds of creatures embracing the "animism" i.e. the belief that all natural objects and phenomena have souls or lives.

Buddha was born as a human being and attained Nirvana in human society more than twenty-five hundreds years ago, but Buddha's teachings are never limited within the boundary of humanity. Buddha's teachings crossed the boundary of humanity and deal with total creatureship. In this regard, it would be significant to quote here a small dialogue from the "Vajrachhedika-Prajnaparamita", a Mahayana text.

Once Lord Buddha was asked by Bhikshu Subhuti-

"O Lord, how should the son or the daughter of a good family, after having entered the path of the Bodhisattva, behave, how should he/she advance, and how should he/she restrain his/her thoughts ?"

Lord Buddha replied-

“O Subhuti. listen and take it to heart, well and rightly, I shall tell you how anyone who has entered the path of Bodhisattva should behave, how he should advance, and how he should restrain his thoughts.”

Lord Buddha further said—

“O Subhuti. anyone' who has entered here on the path of the Bodhisattva must thus frame his thought:

“As many beings as there are in this world of beings, who are comprehended under the term of beings who are either born of egg or from the womb or from moisture or miraculously, who are either with form or without form, with name or without name or neither with nor without name, as far as any known' world of beings is known, all these must be delivered by me in the perfect world of Nirvana.”

“Yavantah subhute sattvah sattvadhatau sattvasamgrahena samghita andaja va jarayuja va sansvedaja va aupapaduka va rupino va arupinova va samjnino va asamjnino va naiva samjnino nasamjnino va, yavan kascitsattvadhatuh prajnapyamanah prajnapyate, te ca maya sarve' anupadhiseo nirvanadhatau parinirvapayitavyah.”

(यावन्तः सुभूते सत्त्वाः सत्त्वघातौ सत्त्वसंग्रहेन संग्रहिता अन्दजा वा जरायुजा वा संस्वेदजा वा औपपादुका वा रूपिनो वा अरूपिनो वा संज्ञिनो वा असंज्ञिनो वा नैव संज्ञिनो नासंज्ञिनो वा यावन् कश्चित्सत्त्वघातूः प्रज्ञप्यमानः प्रज्ञप्यते ते च मया सर्वेऽनुपाधिदोष निर्वाणघातौ परिनिर्वापयितव्याः ॥)

From the above dialogue it is clear to us that the world of Lord Buddha is not merely limited to human society, but it encompasses all the beings.

One may not be much sure about the final liberation (Nirvana) of all the beings practically, but one definitely can think and act for the welfare of all the beings keeping in view the principle of Creatureship of Lord Buddha. The concept and thought of Creatureship and its implementation for the welfare of all the beings certainly produce the solution of current ecological crisis etc. and the world peace. It is needless to say that bright future of humanity and creatureship is hidden in the solution of current ecological crisis and the world peace.

भिक्षु शाक्यानन्दप्रति श्रद्धाञ्जली

— भिक्षु सम्यक्ज्योति

भिक्षु शाक्यानन्दनाप जिगु स्वापू जूवंगु खँ छकः न्ह्यथने । जि २०३८ साल असार २४ गते छँ पिहाँवया । लुम्बिनिइ ध्यंकाः अनं २७ गते दशमीकुन्हु भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर दाता धाःसां गुरु धाःसां वसपोलपाखँ श्रामणेर प्रव्रज्या जुल । नां सम्यक्ज्योति तथाविज्यात । अन च्वँच्वँ श्रीलोज्वरं षण्ट जूगुलिं आउं नं जुयाः छुं समयजक अन च्वनाः भिक्षु अनिरुद्धयाके बिदा कयाः तानसेनय् आनन्दविहारय् भिक्षु शाक्यानन्दयाथाय् वना । बहनी विश्व डाक्टरयाथाय् कयने यंकल । बाःछिति वासः नया, लवय् लनावन ।

अन छगू छगू वारय् छडा छडा छेय् भोजन वनीगु चलन जुयाचवन । इलय् व्यलय् मेमेथाय् नं भोजन वने । जि अन न्याला छकः प्यला छकः च्वँच्वँ जि सिल शाक्यानन्द भन्ते पीदँ न्ह्याःनिसँ बुद्धधर्म प्रचार प्रसार यानाः तानसेन निवासी बौद्ध अबौद्धपिन्त बोध यानातःगु जुयाचवन । छेँखाय् भोजन मुंकाः लिहाँवघाः पिने प्रेमलाल शाक्यया पसलय् वसपोल पयतुनाविज्याइ । अन पसलय् ब्राह्मण जाति, श्रेष्ठ जातिपिं नं मुंवइ । डेढघण्टा ति भन्तेनं थोथी धर्मया बारय् खँ कनी । सकलँ अजुगति चायाः प्रसन्न जुयाः लिहाँ वनी । थव दैनिक नियमितरूपं चलय् जुयाच्वंगु जुल ।

श्रावण शुक्लपक्ष मुखःअष्टमी कुन्हु व यल पञ्चदानकुन्हु पञ्चदान विइ । यय् व ह्वपय् पञ्चदान छन्हुं तुं ज्वी । श्रावणकृष्णपक्ष त्रयोदशी कुन्हु छकः पञ्चदान विइ । च्वय् पद्मचैत्यविहारय्, क्वय् आनन्दविहारय् गुंला लच्छिया निकः पञ्चदान जुइ । काठमाडौं उपत्यकाय् गथे पञ्चदान जुइगु खः अथे हे जुयाच्वंगु खः ।

पञ्चदान कुन्हु सुथय् विहारय् पञ्चदान बिइगु सरसामान उपासिकापिसं ज्वनावइ । इवःलाक दान बिइपि फेतुइ । शाक्य वज्राचार्ययात पूजा यानाः चैत्यपूजा सिधयेकाः भिक्षुपिन्त पञ्चदान बिइ । पञ्चदान बिइगु सरसामान फुकक आनन्दविहारय् छःक्वथाय् तथाः तालं ग्वयाः छेय् छेय् लिहाँवनी । त्तिनय् स्वताः इलय्ति सकलँ सामान तथाथकूपि वइ । क्वथाय् च्वंगु सामान लिकयाः क्वय् फलय् इवः इवः फेतुइ । वज्राचार्य शाक्य खलःपिं छगू बथां वइ । बुह्यापिं दान वाक्य ब्वने सःपिसं प्यम्ह न्याम्हति दान वाक्य ब्वनी, मस्तसँ पञ्चदान काइ अले बुह्यापिं वयाः दान काइ । व बथान वनेवं हानं मेगु बथान वइ । ह्यापार्थे दानकार्य जुइ । थथे प्यंगू न्यागू बथान वयेवं डेढघण्टाति समय वनी अले पञ्चदान बिइगु ज्या क्वचाइगु जुयाचवन ।

अन ह्यय्दया छकः बरेछुइगु चलन डु । खुला न्ह्यः गामय् गामय् वनः बरेछुइगुया बारय् पर्चा इनाबिइ । बरेछुइकुन्हु सकलँ तानसेनय् थःथः मस्त ब्वनाः मुंवइ । दुसःकुन्हु आनन्दविहारय् पुजाज्वलं जक तथाः हःसां गाः । फुकं माःगु सरसामान चूडाकर्म संघं ताःलाका तं । कल्लय्कुन्हु चूडाकर्मया ज्या सिधयेकाः सँफःपिं निनि, पाजु व दाता फुककसितं साधारण भव्य नकाः बहनी मस्तयत् चीवर त्वःतकाः माःगु विधि यानाः ज्या क्वःजिकी । थौकल्लय् बरेछुइगु बाहाः क्वय् हे दये धुकल ।

सीगुथियात अन च्वंपिं शाक्यपिसं गुठ पुजा धाइ । दच्छिया छकः सीगुथि पाःलाया थाय् पुजाभः ज्वनाः मुनाः आनन्दविहारय् सकलँ वइ । अन चैत्य-

यात गुजुं पुजा याइ । पुजा सिधयेकाः पाःलाःया छेय
 वनाः हलुवा स्वारी दयेकातःगु भाग थलाः थःथःगु
 छेय वयाः जा नःवं । हिनय् हिसाव यानाः बंपुलाः
 थःथःगु छेय लिहां वनी । तानसेनय् बुद्धधर्मयात त्वःकथं
 बौद्ध जातिपिसं थौतक चलय् जुयावयाचबंगु दु ।

छन्हु विहारय् भन्ते व जि फेतुनाचवना । हिनय्
 २ ताः इलय् ब्रम्हूत स्वह्य प्यह्य वल । इमिसं साखः
 छगू टपरी, गुह्ययसिनं अं प्यंगः न्यागःति कोसेली ज्वना
 वयाः भन्ते फेतुनाबिज्याःह्यसित पुलि निगलय्सं भागि-
 यानाः फेतुत । भन्तेयात इपि निन्हू स्वन्हू अन बासं च्वने
 धाल । भन्तेनं ज्यु ज्यु धयाबिज्यात । ब्रम्हूत छः कोथाय्
 बासं च्वन । थथे बरोबर उम्हं थुम्हं वयाच्वनिगु जुया-
 च्वन । भन्तेनं इपि ब्रम्हूतय्गु वारय् पुलांगु खं जितः
 कनाबिज्यात । ह्यपा जि फुबलय् हुंगी गामय् वनाः
 चिकुलाजोछि लच्छि लत्याति च्वनेबलय् अन बुद्धधर्मया
 खं कनातयागुलि इपि ब्रम्हूत वदबलय् भागि याये सःगु
 खः धकाः खं कनाबिज्यात । अन च्वतले साध्यः सादुरु
 नयां मफू धकाः विभिन्न प्रकारया खं कनाबिज्यात ।
 भन्तेया उपदेश अनुसारं रिडिइ ब्रम्हूनी छह्य नं अनगा-
 रिका जुयाः सुगन्धविहारय् च्वनाबिज्याःगु खः । अन
 तानसेनय् नं ह्निच्छि वने माः हं । गुलि तापाःथाय्तकं
 भन्तेया देन दुगु जुइ ।

छन्हु सुथय् शाक्यानन्द भन्तेनं वसपोलया अबुपि
 यल दे त्वःताः भोजपुरय् बिज्याःगु खं कनाबिज्यात ।
 वसपोल शाक्यानन्द भन्ते मचाबलेसिया नां चक्रधन खः,
 वसपोलयात मचाह्य जुयाः यलय् छेय अजियाथाय् त्वःता
 थकल हं । लिपा तःधि जुयाःलि वसपोलया अबुं काः
 वल हं । अले भोजपुरय् ब्वनायंकल । अन वसपोलपिनि
 पन्यु दयेकेगु ज्या जुयाच्वन । चक्रधन ल्याय्हा जुयावल ।
 अन अष्टमी पुहिया लय्लय्पति प्यक्वः तिया गुल्पाः

व्वयाः देवा च्याकाः ध्यान च्वनीगु जुयाच्वन ।

छन्हु अनया बडाहाकिम सल गयावयाः तलय्
 थाहां वथाः ध्यान यानाच्वंथाय् ब्वःबियावन हं-
 “काम गरेर खानु कता कता, दिनभरिको छू दुई तीन
 माना खर्च गरेर धर्म गर्न पाइँदैन ।” उपिलिसं मेपिसं
 मसीक धर्म याये माल हं । अथे याना च्वं च्वं चक्रधन
 शाक्यया उलिजकं धर्मय् मन मच्चवनाः छं पिहांवने धकाः
 न्याबलें खं बुलुबुलु वयाच्वन । लिपा छं मसीक काठ-
 माडौं वल । यय् थ्यंबलय् गन वने गन च्वने धयाथें जुल ।
 जब हाय्पि सतलय् ह्यासुवसः पुनातःह्य छह्य खनेदत ।
 अन फल्चाय् सोवंबलय् बाबाजि छह्य च्वनाच्वंगु जुया-
 च्वन । बाबाजीनाप खंलहाबल्हा जुल, अले बाबाजि
 थन च्वं, जि जाकि फोना हये छं जाथुया च्वं धाःगुलि
 बाबाजी जाकि फोवतले चक्रधनया जा बुकातयेगु हं ।
 थथे प्यन्हू न्यान्हू च्वनाः अनं बिदा कयाः मेथाय्
 बिज्याना हं ।

लिपा कुसिनगरय् भन्तेपिसं प्रव्रज्या यानाव्यु
 धाःगु खं लुमंसे वयाः कुशिनगरय् वनाः ऊ चन्द्रमणि
 महास्थविरयाके प्रव्रज्या जुल । कुसिनगरं तानसेन
 बिज्यात । लय् फेतुनाचवंह्य मिसाह्य छह्यसिनं वसपोल-
 या ह्वाः स्वयाः छ चक्रधन खःला धकाः न्यनास्वत हं ।
 अले खः धकाः खं लहानाहहं थःपरय्जूह्य जुयाच्वन ।
 ह्यासुवसः पुनावःगु खंबलय् तसकं दुःख तायेकाच्वन ।
 हुंकन सतलय् च्वं धकाः सतलय् तये यंकल । बहनी लारि
 छपु बीहल । वहे लारिइ लासा धाःसां फाङ्ग धाःसां
 छपुति फायाः लायाः दिन बितय्यात । लिपा बुलुहुं
 बुलुहुं बुद्धधर्मया खं कनाहहं फुक्कं बन्दोवस्त जुयावल ।
 बुद्धया खं थुयावःलिसे विहारय् नये दयावल धकाः
 वसपोलं खं कनाबिज्याःबलय् जि म्ये वांन्यानाः अजु-
 गति चायाच्वना । थौकल्लय् भिक्षु जुयेत गुलिजक अःपु

धकाः मतिइ वयेकाचवना । ल्लापा ल्लापाया पुलांपि भन्तेपिसं थाकु मचासे जग दयेकाः दबू माथं वंकातःगुलि थौं सकसितं अःपुयावःगु खः धकाः मनय् खँ वयेकाचवना ।

तानसेनं लिपा सुमङ्गलविहारय् वयाचवना । छन्हु चुन्द महास्थविर भन्तेया पौ छपौ वल । छन्त अनगारिका देवाचारी दातामां जुयाः उपसंपदा यायेगु जुल । लिपा छुं दिन जि उपसम्पदा जुइगु याः न्याल । अले यँ सुबोधानन्द भन्तेपि, अनगारिका धम्मावती, रत्नमञ्जरीपिनाप बुटौलय् वना । बुटौलय् चुन्द भन्तेया तत्त्वावधानं देवाचारी अनगारिका दातामां जुयाः भिक्षुसंघं जितः २०३६ साल माघ २२ गतेकुन्हु बुटवलय् तिनउ खुसिइ सम्यक् ज्योति जुयाः उपसम्पदा जुया । वसपोल शाक्यानन्द महास्थविर उपसम्पदाया गुरु जुयाबिज्याःगु खः । बुटवलं ज्या पूर्वकाः तानसेनय् गुरुनापं वना । अन च्वँच्वं छन्हु गुरु शाक्यानन्द भन्तेनं छ नेपाः वनेबलय् यलय् बुद्धघोष आयुष्मानयाथाय् हे च्वंसां ज्यु धकाः वचन बियाबिज्यात । स्वलालिपा नारायणघाटय् महापरित्राण जुल । अन वसपोल गुरु शाक्यानन्द भन्तेनाप तानसेनं नारायणघाटय् वना । अन महापरित्राण कुन्हु चाह्लय् वाफय् वयाः स्वयंसेवकतसें तार चफुइ मफुसा नैया मण्डपय् च्वंपि भन्तेपि फुक इवांय् जुइला धकाः सकल भन्तेपि फुक हालाबिज्याये माल । अनया ज्या पूर्वकाः गुरु शाक्यानन्द भन्तेनाप काठमाडौं वया । जि यलया सुमङ्गलविहारय्सं च्वना ।

अन बुद्धघोष महास्थविर भन्तेया सिमाक्वय् छत्रछायाय् च्वँच्वं झिनिदो व स्वलाति च्वना । २०५२ सालय् ख्वप मुनिविहारय् वर्षावास च्वना । यलय् लिहां वना । यलय् च्वँच्वं २०५३ सालनिसें ख्वपय् मुनिविहारय्सं च्वना ।

२०५४ कार्तिक ८ गते सुथय् पुज्य गुरु शाक्यानन्द महास्थविर तानसेनया अस्पतालस स्वर्गवास जुयाबिज्यात धाःगु समाचार न्यनाः थःगु मन दुःखया सागरय् दुब्यू थें तायेकाचवना । खँ लुमंसे वल- 'तानसेन निवासी बौद्ध अबौद्ध सकसितं मिखा तिसी थें, बहनी मत बिइबलय् इतःमितः कं थें जुइकाचवनेमाल । बुद्ध धर्मया मत तानसेनय् वसपोलं हे च्याकाबिज्याःगु । भन्तेया दाहसंस्कारया ज्याय् वने मफुसां २०५४ कार्तिक ६ स पत्र छपू तानसेनय् छोया ।

दुःखया खँ

पुज्य सुबोधानन्द भन्तेयात वन्दना !

गुरु शाक्यानन्द महास्थविर स्वर्गवास जुयाबिज्यात धाःगु खबर न्यनाः मनय् तसकं चोट परय् जुल । जि उपसम्पदा जुयाबलय् वसपोल गुरु खः, उपज्ज्ञाय खः । थौं वसपोलं शौ सकसितं तोताबिज्यात । वसपोलया तुषितभुवनय् वास लायेमा धकाः प्रार्थना यानाः परित्राणपाठ यानाः वसपोलयात बर्मा सरकारं अरगमहासद्धम्म जोतकधज उपाधि ब्यूगु आपाः समय बितय् मजुवं याकनं स्वर्गवास जुयाबिज्यात । थुलिजक जूसां नेपाःया बौद्धतय् ल्हाय् च्वन । थौं टि.भी., रेडियो सन्ध्या इलय् पत्रिकां खबर ब्यूगु जुयाः काठमाडौं उपत्यकाया बौद्धतय् छेँखापति यक्व यक्व हलचल जुयाच्वंगु दु ।

जि नं यँ यलतकं वने च्वने मफयावःगु छःपिसं सिहे स्यू । उकि थौं पौ छपौ च्वयाः जूसां दुःखया खँ प्वंकाचवना । थौंयात थुलि, श्व पौ च्वयाबलय् मिखाग्बः स्यानावः, बिदा जुये ।

दुःखी

भिक्षु सम्यकज्योति

मुनिविहार, ख्वप ।

विधुर महाजातक

(नागलोक्य धर्मया खें कनाबिज्या:गु)

- भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर

वरुण नागराजं पुण्णक यक्षयाके न्यने सिधयेकाः
बोधिसत्त्वपाखे फहिलाः धाल, “भो महामन्त्रीजु !
छःपिंगु मनुष्यलोक्य मखनागु अनेक प्रकारयागु विचि-
न्नगु आपालं नागराजपिनिगु ऐसआरामयागु वस्तुत व
प्रासाद इत्यादि खनाः सीमाःगु भयंग यानाः जि नागराज-
यात नापं नमस्कार मयासे आताहां चवनाः शोक याना-
चवनागु लाकि छु ? थःगु सीगु समय थ्यंकः वयेकाः
ग्याःह्य व्यक्तियात प्रज्ञावान् धकाः सुनानं धाइमखु ।
छःपिं नं आः थन सिनावनीगु भयं ग्यानाच्चवंगुलि यानाः
जितः वन्दना समेतं याये मफयाच्चवंगु कारणं यानाः
छःपिं मनूतय् बिच्चय् प्रज्ञावान् धकाः प्रसिद्ध जुया-
च्चवंगु धात्थेयाह्य प्रज्ञावान् मखुगु खनाः छःपिला जि
प्रज्ञावान् धकाः धक्कुजक तोताच्चवंह्य खनी ।” बोधिसत्त्व
थम्हं नागराजयात नमस्कार याये योग्य मजू धकाः तप्यंक
मघासे आपाःसियानाप सम्बन्ध दुगु खें सीकेया लागी
थये धंविज्यात- “भो नागराज ! जि सीमाःगु भयं
थरकमान मजुया । जितः सुनांजक सिनावने मायेक
सासना यायेके? धात्थे धायेमाल धाःसा सकल सत्त्व प्राणि
पिसं थःत स्यानाछ् वंह्य व्यक्तियात नमस्कार यायेमत्यः ।
थःम्हं मेपिन्त स्याकीह्य व्यक्तियात नं नमस्कार याये
मत्यः ।”

नागराजं बोधिसत्त्वयात प्रशंसा यायेगु इच्छा-

यानाः धाल- “भो प्रज्ञावान्ह्य महामन्त्रीजु ! छलपोलं
थज्याःगु खें ल्हानाबिज्यात । छःपिसं धयाबिज्याःगु खें
धात्थे हे खः । स्याइह्य मनूयात व स्याकूह्य मनूयात
नमस्कार याये मत्यः । सुनां स्यानाछ् वयेगु इच्छा याइ
वंत सुनांजक नमस्कार याइ ?” बोधिसत्त्वं नागराजनाप
कुशल वार्ता यायेगु इच्छा यानाः धाल- “भो नागराज!
छलपोलया थर्थिज्याःगु महान्गु आनुभाव दुगु सुख
ऐश्वर्य सम्पत्ति स्थिर जुयाचवनीगु वस्तु मखु । अथे स्थिर
मज्वीगु सम्पत्ति जूसांतबि उकियात स्थिर ज्वीगु सम्पत्ति
खः धकाः सम्झय् जुयाचवने यः, छलपोलयाके छगू प्रश्न
न्येने मास्ति वः । छलपोलया थर्थिज्याःगु महान्गु दिव्य
प्रासाद इत्यादि सुख सुविधा छु कारणं यानाः दयावःगु
खः ? थर्थिजाःगु दिव्य विमान प्रासादत छु कारण
मदयेकं आफैआफ प्राप्त जूगु ला खें थें मच्चवं । क्वाःगु
ख्वाउंगु ऋतु बदलय् जुयाः जक दयावःगु ला ? छल-
पोलया ल्हाःतिं जक दयावःगु ला ? थर्थिज्याःगु महान्गु
दिव्य विमान प्रासादत छु कारणं यानाः दयावःगु खः?
छलपोलं जितः ध्वायीक छको कनाबिज्याहूं ।”

नागराजं कारण कनेगु इच्छायानाः धाल- “भो
विद्वान्ह्य महामन्त्रीजु ! जितः थ्व दिव्य विमान प्रासाद
सुख ऐश्वर्य इत्यादि बिना कारणं दयावःगु मखु ।
क्वाःगु ख्वाउंगु धंगु ऋतु परिवर्तन जुयाः जक नं

दयावःगु मखु । देवतापिसं बियाः जक नं दयावःगु मखु । ह्नापा ह्नापायागु जन्मय् विशेषगु कुशल कर्म यानाः जक हे दयावःगु खः ।” बोधिसत्त्वं धाल- “भो नागराज ! छलपोलं ह्नापा ह्नापायागु जन्मय् याना- बिज्याये नंगु कुशल कर्म छु थें ? गथिज्याःगु चर्या आचरण यानाबिज्यानावयागु खः ? आः छलपोलं अनु- भव यानाचवनाबिज्याःगु भवभोग सम्पत्ति अत्यन्त महान्गु जुयाचवन । छलपोलयागु आनुभाव ऋद्धि सिद्धि ज्योति आदि तं अत्यन्त जाज्वल्यमान जुयाः प्रकाशित जुयाचवन । थथिज्याःगु भवभोग सम्पत्ति छु कारण- यानाः दयावःगु खः ?”

नागराजं थःगु ह्नापा ह्नापायागु जन्मय् याना- वयागु कुशलकर्म यानाः प्राप्त जूगु खः धंगु कारण प्रकट यायेगु इच्छा यानाबिज्यानाः धैबिज्यात- “भो प्रजावान्ह महामन्त्रीजु ! जि थ्व बिमलादेवीनाप हे मनुष्यतयगु अङ्ग प्रदेशय् कालचम्पा धंगु नगरय् मनुष्य जुयाः जन्म जुयागु बखतय् जिपि निह्यस्या धद्धा व पुण्य समान जुयाः दानपति जुयाः अत्यन्त उत्तमगु दान बिया वये नं । मनुष्यलोकय् मनु जुयाः मनुष्य जुयाः जन्म कयाबलय् जिमिगु छेय् सकल जनतापिसं प्रयोग याना- च्वंगु लःया तं समानं अमण ब्राह्मण इत्यादि दान कावः- पित्त इमि यःयःगु वस्तुद्वारा उमित यक्व दान बियाः तृप्त यानावया । उपि धमण ब्राह्मणपित्त भोजन आदि दानया वस्तुत थःगु चित्त प्रसन्न यानाः दान बियावयागु दु । थुगु प्रकारं आचरण यानावयागु उत्तमगु ज्या खः । थथे उत्तमगु ज्या यानावयागु कुशल कर्म यानाः थुगु नागलोकय् अत्यन्त उत्तमगु दरबार आदि प्राप्त जुया- वःगु खः । थथे लाभ दयावःगु ब्याक्कं ह्नापायागु जन्मय् यानावयागु कुशलकर्मयागु आनुभावं हे जक उत्पन्न जुयावःगु खः ।” अले बोधिसत्त्वं धाल- “भो नागराज !

छलपोलं अज्याःगु कुशलकर्म यानाः थथिज्याःगु महान्गु सुख ऐश्वर्य भवभोग सम्पत्ति दयावल धंगु छलपोलं कुशल व उकीयागु फल दयावःगु नं बांलाक सिया- बिज्याःगु दु । अथे कुशलयागु फल बीगु सियाबिज्याःथें तं वहे कुशलकर्मयात लोममंकुसे स्मरण यानाः जक ज्या यानाबिज्याहुं । अथे आचरण यानाबिज्यात धाःसा लिपा लिपा नं थवयासिनं ततःधंगु भवभोग सम्पत्ति छलपोलयात प्राप्त ज्वीगु अवश्य जुयाचवन महाराज !” नागराजं धाल- “भो महामन्त्रीजु ! थ्व नागलोकय् मनुष्यलोकय् थें दान ग्रहण यानाकाइपि योग्यपि व्यक्तिपि सँ मडुगुलि यानाः अथे दान बीगु कार्य याके मफयाचवन । जिगु लिपायागु जन्मय् नं थवयासिनं तःधंगु सुख ऐश्वर्य भवभोग सम्पत्ति अनुभव यायेदंगु धर्मोपदेश याना- बिज्याहुं । थ्व नागलोकय् चरनाः लिपायागु जन्मय् नं थज्याःगु हे सुख ऐश्वर्य अनुभव यायेदंगु गज्याःगु कुशल यानाचवने माली ?” धंगु याचना खँ आज्ञाजुया बिज्यात ।”

उगु समयस बोधिसत्त्व जुयाचवंह महामन्त्री धाल- “भो नागराज ! थ्व नागलोकया दुने छल- पोलया महारानी, किजा, भौ, काय्, म्हाया, परिवारपित्तहित थःगु देसय् चर्वापि नागपरिवारपित्त छुं छगु अपराधं यानाः छलपोलया मनपरय् मजुयाः तं प्याहाँ वःसांतबि तं पिकया मबिज्याने स्मृति प्रज्ञाद्वारा निसाफ यानाः मधुरगु वचनद्वारा शान्तरूपं समझय् बुझय्यानाः चानं हिनं सुरक्षा यानाचवनाबिज्यानाः, मन प्रसन्न यानाः मैत्री करुणा तथाः धर्म पालन याना- बिज्याहुं । गुथु प्रकारं तं पिकयासे सहनशीलता दयेकाः सकलसित सनान यानाः प्रिय मैत्रीभावयात बरय्यानाः यंकाबिज्यात धाःसा थुगु विमान भुवनय् जन्मकाःछि चवनाः मेगु जन्मय् थ्व नागलोकयासिनं चवय्यागु नाग

भुवनय् वनाः सुनापं समान मज्जू देवभुवनय् वनाः सुख
ऐश्वर्यं अनुभव याःवने दे । भेषित प्रिय यानाः मैत्रीभाव
तयेगु, दान बीगुयासिनं अप्पो पुण्य प्राप्त जूवनी ।”

थुकथं अन धर्मदेशना यानाबिज्यात ।

वरुण नागराजं बोधिसत्त्वयागु धर्मदेशना न्यना-
च्चंबलय् अत्यन्त प्रसन्न जुयाबिज्यानाः धाल- “जि थुगु
सिंहासनय् चवनाः ताकालतक्क खे ल्हानाः च्वंचवने योग्य
मजू । महारानी विमलादेवी नापलाकाः वसपोलं अत्यन्त
बांलाःगु धर्मदेशना यानाबिज्याःगुयात न्यके बियाः

इमिगु थवंथः जुयाच्चंगु द्वेषभावायात तंकाः मदयेका
छ्वयाः धनञ्जय महाराजयात प्रसन्न यायेया लागी महा-
मन्त्रीयात अन यंकाः तये यंके योग्य जू । भो प्रज्ञावान्मह
महामन्त्रीजु ! छःपि धनञ्जय महाराजया मचांसिंयाम्ह
अति-उपदेश बीम्ह सेवक महामन्त्री खः । वसपोल महा-
राजाधिराज छःपिनाप बायाच्चवने माःगुलि यानाः धात्थे
हे चिन्ता शोक सन्ताप आपाः जुयाः छुं छगू रोग वेदना
उत्पन्न जुयावयेकु । (कथहं)

उदुम्बराया विलाप

—पुष्परज शाक्य

यज्यु स्वामी ! छि गन नापं वयाः वानावन
कंभालं पनाः दुःख बिइगु जि मस्यू यज्यु

दुःख सुख इनेगु इच्छा जिगु

वसन्तया सवाः कायेगु इलय्

दुःखं हित्तुहिंकाः सुनसान थ्व अजङ्ग वनय्

मुक्त ज्वीगु गय् मस्यू यज्यु . . .

लैय् हे जितः छुं हे मधाःसे हयाः

थाःगाः मदुथाय् दः तोतावन

मिखाय् ख्ववि हायेकाः लिहां वने थःछेय् गथे?

छं मयेक दः सिन्चु तयाः छाया बिल मस्यू, यज्यु..

महोषध जातकया लिधंसाय् दयेकूगु

‘उदुम्बरा’ प्याखंया म्ये-

न्ह्वाब्दःह्वा- युवा बौद्ध समूह

अक्षयेश्वर महाविहार पूच्च, यल ।

अनिच्चावत संखारा उत्पादवयधम्मिनो ।
उपजिभक्त्वा निरुज्झन्ति, तेसं उपसमो सुखो

दिवंगत श्रामणेर चन्दोभास

जन्मः- वि. सं. २०३१ चैत्र- ७

श्रामणेर जूगु दिः- वि. सं. २०५३ पौष-१३

दिवंगत जूगु दिः- वि. सं. २०५३ चैत्र-५

विश्वशान्तिविहार, न्हूगु बानेश्वरय् वंगु
२०५३ पौष १३ कुन्हु श्रामणेर जुयाबिज्याःह्वा
श्रामणेर चन्दोभास (गृहस्थ नाः- ज्ञानजन
महर्जन) मत्यवं हे वंगु २०५३ चैत्र ५ गते
दिवंगत जूगुलि वसपोलया सद्गति व निर्वाण
कामना यानागु जुल ।

अबुजु- ज्ञानबहादुर महर्जन

मां- नारायणदेवी महर्जन

कीतिपुर न. पा.-७ नयांबजार

वीपद् गतिविषय

(नेपालीभाषा)

बुद्धपूजा

२०५४ कात्तिक २६, काठमाडौं-

यहाँको आनन्दकुटीविहारमा पूर्णिमाका दिन नियमितरूपमा हुँदै आएको बुद्धपूजा कात्तिकपूर्णिमाका दिन पनि सम्पन्न भयो ।

संघउपमहानायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर समक्ष शीलप्रार्थना भई सम्पन्न भएको उक्त बुद्धपूजा समारोहमा त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरले धर्मदेशना गर्नुहुँदै शील-समाधि-प्रज्ञाविना कुनै धर्मकार्य सफल नहुने र बुद्धधर्म यिनै शील-समाधि-प्रज्ञामा आधारित धर्म भएको हुनाले सबैले यसतर्फ ध्यान दिनुपर्ने कुरा बताउनुभयो ।

प्रत्येक महिनामा श्रद्धा भिक्षु, अनगरिका एवं उपासक उपासिकाहरूलाई आनन्दकुटी दायक सभाबाट भोजनदान पनि गरिएको थियो ।

कठिनदानोत्सव

२०५४ कात्तिक २७, काठमाडौं-

यहाँको स्वयम्भूस्थित आनन्दकुटीविहारमा कठिनदान उत्सव सम्पन्न गरियो । भिक्षु उपसंघमहानायक अनिरुद्ध महास्थविरसमक्ष शीलप्रार्थना भई संचालित उक्त कठिनोत्सवमा त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविरबाट बुद्धपूजा भएको थियो भने सोही अवसरमा भिक्षु कौण्डिन्यले कठिनदानको महत्त्वबारे प्रकाश पारी भन्नुभयो- 'यो संसारमा बुद्धहरू जन्म हुने सुख,

धर्मदेशना सुख पाउनु सुख, भिक्षुहरू समज्ञ हुनु सुख, त्यस्तै- भिक्षुहरू एकआपसमा मिलीजुली बस्नु पनि सुख हो ।' उक्त दिन बुटवलनिवासी कृष्णदेवी वज्राचार्य र वहाँका सपरिवारको तर्फबाट कठिनदान गरिएको सो अवसरमा बेलुकी आनन्दकुटीविहारमा लाखवत्ती बाली प्रदीपपूजा पनि गरिएको थियो ।

श्रद्धाञ्जली सभा

२०५४ कात्तिक १४, पाल्पा-

संघनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरको ८७ वर्षको उमेरमा दिवंगत भएको सातौं दिनको पुण्य तिथिमा ज्ञानमाला सभा महाचैत्य विहार बौद्ध महिला आजीवन दायक समिति र युवक बौद्धमण्डलसमेतको संयुक्त आयोजनामा सभाका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद शाक्यको अध्यक्षतामा श्रद्धाञ्जली सभा भयो ।

उक्त शोकसभामा दिवंगत भिक्षुप्रति श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दै समितिका अध्यक्ष सुश्री सुमना शाक्यले भिक्षुले दिनुभएको योगदानहरूबारे चर्चा गर्नुभयो भने बुद्ध उपासक जयमान शाक्यले दिवंगत भिक्षुसँगको आफ्नो पूर्वस्मृतिबारे चर्चा गर्नुभयो ।

मण्डलका अध्यक्ष दिलबहादुर शाक्यले तानसेनस्थित विहारहरूमध्ये एउटाको नामकरण शाक्यानन्द महास्थविरको नाममा हुनुपर्ने र उहाँको प्रतिमासमेत स्थापना गर्नुपर्नेबारे आफ्नो विचार राख्नुभयो ।

सभाका अध्यक्ष कृष्णप्रसाद शाक्यबाट दिवंगत संघनायक महास्थविरबाट प्रथम पटक ध्यानकुटी बनाई

ध्यानस्थलको रूपमा राखेको काजीधारामा शाक्यानन्द स्मृतिकुटी र वहाँको पूर्णकवको प्रस्तर मूर्तिसमेत स्थापना गर्ने प्रस्ताव राखनुभयो । सो बेला ज्ञानमालासभा विशेष समितिका प्रमुख चकोरमान शाक्यले भिक्षु शाक्यानन्द विश्व बौद्ध जगतकै लागि अत्यन्त महत्त्वपूर्ण व्यक्तित्व रहेको कुरा चर्चा गर्नुभयो । उत्तमकुमार वज्राचार्यबाट सञ्चालित उक्त कार्यक्रमको सिलसिलामा बालबालिकाहरूमा मिठाई दानका साथै साँझ ८७ वटा दीप प्रज्वलित गरी प्रदीप पूजासमेत गरिएको थियो ।

त्रिशूलीमा बुद्धपूजा

२०५४ कार्तिक ३०, नुवाकोट-

त्रिशूलीमा अवस्थित सुगतपुरविहारमा कतिपुह्रि वर्षावासको अन्तिम दिन भिक्षु प्रसित स्थविरसमक्ष शीलप्रार्थना गरी बुद्धपूजा गरियो ।

मित्रराष्ट्र थाइलाण्डका भिक्षु प्रसित स्थविर, भिक्षु पात र अनगारिकाहरू युवदा, थिफहवण, सोमखुनान वर्षावास बस्नुभएको थियो । उक्त दिन उहाँ भिक्षुहरूलाई सुगतपुरविहार दायकपरिषदले चीवरबस्त्र दान र अनगारिकाहरूलाई पनि बस्त्र दान गरिएको थियो । सो समयमा श्रीमती मोहनमाया शाक्य, श्रीमती हीराज्यान शाक्य र श्रीमती सीता सहर्जनहरूले अनगारिकाहरूलाई दोसल्ला ओढाई सम्मान गर्नुभएको थियो ।

सोही अवसरमा सुगत बौद्ध मण्डलका अध्यक्ष बोधिरत्न शाक्यले भगवान् गौतम बुद्धले बोधिज्ञान लाभ गर्नुभन्दा ४५ वर्षसम्म निरन्तर देव, मनुष्यहरूलाई निर्वाणमार्गको धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । अन्तिम दिनको पावामा चुन्द नकर्मी पुत्रको अन्तिम भोजन गर्नु भन्ने कुशीनगरका दुई सालवृक्षको बीचमा महापरिनिर्वाण हुने समयमा पनि सुभद्र परिब्राजकलाई अन्तिम उपदेश दिनु भन्ने उहाँलाई अर्हत्मार्गमा प्रतिस्थित गरी अन्तिम

श्रावक बनाई सुभद्रालाई उद्धार गर्नुभन्ने ८० वर्ष पूर्ण भएको दिन वैशाखपूर्णिमाको रातीको तृतीय प्रहरमा अनुपादिशेष महापरिनिर्वाण हुनुभएको थियो । अन्तिम शिष्य सुभद्रा श्रावक पनि भगवान् गौतम बुद्धसँगै परिनिर्वाण भएको थियो भन्नुभयो । उहाँले वर्षावास तीन महिनासम्म प्रत्येक अष्टमी, आमाई, पूर्णिमाको दिन बुद्ध जीवनी धर्मदेशना गर्दै आउनुभएको थियो । सो अवसरमा सुगत बौद्ध मण्डलका सदस्य रत्नकाजी वज्राचार्यबाट उपस्थित जनसमूहलाई र तीन महिनासम्म सुगतपुरविहारमा वर्षावास बस्नुहुने मित्रराष्ट्र थाइलाण्डका भिक्षु, अनगारिकाहरूलाई चतुप्रत्ययद्वारा सेवा गर्नुभएकाहरूलाई धन्ववाद दिनुभएको थियो । उपस्थित उपासक, उपासिकाहरूलाई दायक परिषद्द्वारा जलपानको व्यवस्था गरिएको थियो ।

उक्त सभाको सञ्चालन सुगत बौद्ध मण्डलका सहसचिव पुरुषोत्तम शाक्यले गर्नुभएको थियो ।

कथिनउत्सव सम्पन्न

२०५४ कार्तिक २४, काठमाडौं-

नगर मण्डप श्रीकीर्तिविहारमा सुसम्पन्न भएको कथिन उत्सवमा थाइलैण्डका राजदूत प्रेचा पितिशान्तबाट बोत्नुहुँदै युवा समुदायमा बुद्धधर्म र बौद्ध परम्पराको अनुसरण गर्ने प्रेरणा दिन सकेमा जीवन र आपनो समाज सुखी र समृद्ध बनाउन सकिन्छ भन्नुभयो ।

थाइलैण्डका राजदूत र श्रीलङ्काका कार्यवाहक राजदूतबाट वर्षावास बस्ने भिक्षुसंघलाई चीवरबस्त्र दान गर्नुका साथै आपनो दिवंगत आमा पंचमाया उपासिकाको निर्वाण कामना गर्दै केशवती र दुर्गा उपासिकाले भिक्षुसंघलाई कथिन चीवर प्रदान गरेका थिए ।

उपसंघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरसम्मुख शीलप्रार्थनाबाट शुरू भएको त्यस कथिनोत्सवमा उपत्यका-

का सयकडौं बौद्ध उपासक उपासिकाहरू सम्मिलित भएका थिए ।

पुरस्कार वितरण समारोह सुसम्पन्न

२०५४ मार्ग ७, ललितपुर-

बुद्ध, बुद्धधर्म र बौद्ध संस्कृतिसम्बन्धी अध्ययन अध्यापन ३४ वर्षदेखि संचालन गर्दैआएको मा. बु. सं. २५४० वर्षको पुरस्कार, पदक तथा प्रमाण-पत्र वितरण समारोह सम्पन्न भयो । सो बेला प्रमुख अतिथि शाही थाइराजद्वत प्रेचा पितिशान्तले परियत्ति कोविद, सद्धम्म पालक उपाधि परीक्षा र प्रवेश तथा प्रारम्भिक परीक्षा-मा बोर्ड आउने र प्रथम श्रेणीमा उत्तीर्ण हुनेहरूलाई प्रमाण-पत्र तथा पुरस्कार वितरण गर्दै भन्नुभयो-

“अखिल नेपाल भिक्षु महासंघद्वारा वि. सं. २०२० सालदेखि संचालन भइरहेको नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाबाट धार्मिक शिक्षाको साथै सामाजिक क्रिया-कलापहरू भइरहेको मा सन्तोष व्यक्त गर्दै थाइलैण्डमा सम्पूर्ण धार्मिक गतिविधि थाई सरकारको मान्यताअनुसार शिक्षामन्त्रालयअन्तर्गत छुट्टै धार्मिक विभागद्वारा रेखदेख गरिन्छ । स्कूलदेखि विश्वविद्यालयसम्म प्रव्रजित र गृहस्थीहरू सबैलाई धार्मिक शिक्षा दिइराखेको हुन्छ । यस्तै उहाँले भगवान् बुद्धको पालादेखि बौद्धधर्मको माध्यमबाट आम जनतालाई दीक्षा दिने परम्परा चलि-आएको छ ।”

दिवंगत संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविरको स्मृतिमा स्थापित “प्रज्ञानन्द स्मृति सिरपा” कोषको तर्फबाट भिक्षु धर्मपालले उपाधि परीक्षामा उत्तीर्ण विद्यार्थीहरूलाई र सानुराजा शाक्यले आफ्नो तर्फबाट बोर्ड प्रथम हुने सबै विद्यार्थीहरूलाई नगद पुरस्कार वितरण गर्नुभयो, त्यस्तै विभिन्न दाता महानुभावहरूबाट बोर्ड आउने विद्यार्थीहरू सबैलाई शिल्ड प्रदान गर्नु-

प्रानन्दभूमि

भयो ।

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका उपाध्यक्ष भिक्षु सुदर्शन महास्थविरको सभापतित्वमा भएको यस समारोहमा नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाका शिक्षाध्यक्ष भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरले स्वागतभाषण गर्नुभएको र अखिल नेपाल भिक्षु महासंघमा महासचिव भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरले सांसारिक भौतिक शिक्षाका साथै नैतिक र आध्यात्मिक शिक्षाको नितान्त जरूरत भएको कुरा औ-ल्याउनुभयो । बौद्ध परियत्ति शिक्षाको कोविद उपाधि परीक्षामा उत्तीर्ण हुने महेन्द्ररत्न शाक्यले परियत्ति शिक्षाको अध्ययनबारे आफ्नो अनुभव व्यक्त गर्नुभएको सो बेला नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा केन्द्राध्यक्ष भिक्षु शील-भद्र महास्थविरले यस वर्ष उपाधि परीक्षासहित जम्मा १० स्तरमा विभिन्न १७ वटा परीक्षा केन्द्रबाट ९१६ जवानले आवेदन दिनेमध्ये ६९१ जवान परीक्षामा उत्तीर्ण भएको रिपोर्ट प्रस्तुत गर्नुभयो । पंचशील प्रार्थनाबाट शुरू भएको र धन्यवाद ज्ञापन सहकेन्द्रीय परीक्षा निध-न्त्रक भिक्षु धम्मसोभन महास्थविरले गर्नुभएको थियो ।

श्रद्धाञ्जली व्यक्त गरियो

२०५४ कार्तिक २६, भक्तपुर-

यहाँको नगदेश बौद्ध समूहको आयोजनामा समूहका उपाध्यक्ष दीपकराज साहपालको अध्यक्षतामा “नेपालका ज्येष्ठ भिक्षु, संघनायक शाक्यानन्द महास्थ-विरको ८७ वर्षको उमेरमा कलेजो, फोक्सो र दमको रोगको उपचार पाल्पा तानसेनको मिशन अस्पतालमा उपाचार भैरहँदा मिति २०५४ कार्तिक ८ शुक्रबार बिहान ८:३० बजे देहावसान भएको ले उहाँको सद्-गति र निर्वाण प्राप्त होस् भन्नाखातिर पंचशीलप्रार्थना गरी एक मिनेट मौन धारण गरी श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्नुभयो । उक्त शोकसभामा दिवंगत भिक्षुलाई

वद्गति र निर्वाणको कामना गर्‍यो । सो बेला समूहका सचिव कृष्णकुमार प्रजापतिले संघनायक भिक्षुको जीवनी चर्चा गरी उहाँबाट सिक्नुपर्ने जस्ता विषयमा गुणानुस्मरण र गुणानुकरण गर्नुपर्ने बारेमा प्रकाश पार्नुभयो ।

संघनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरको कर-कमलबाट गत २०४५ भाद्र महिनामा नै नगदेश बुद्ध-विहार भवनको पावन शिलान्यास कार्य सम्पन्न भएको समेत संस्मरण गरिएको थियो ।

शिविर उद्घाटन

२०५४ कात्तिक ३०, चरिकोट-

हिमाली बौद्ध कुल परम्परा संस्थाबाट सम्पन्न क्षोस्लीङ गोम्पा श्यामा ४ ढुङ्गे दोलखामा २०५४ कात्तिक २४ देखि ३० गतेसम्म आयोजित बौद्ध जागरण तथा लामा प्रशिक्षण शिविरको उद्घाटन प्रमुख अतिथि प्रतिनिधि सभाका माननीय सांसद वान्छे शेर्पाले बौद्ध झण्डोत्तोलन र गुम्बाभित्र दीप प्रज्वलन गरी गर्नुभयो । सो अवसरमा प्रमुख अतिथिको आसनबाट बोल्दै उहाँले बुद्धको जन्म भएको देशका मानिसमा बुद्धधर्मसम्बन्धी ज्ञान पाउन हिचकिचाउने गर्छ भने विदेशीहरू नेपालमा आई यसको अध्ययन गर्दछन् । नेपालको संविधानमा धर्म समन्वय भनी उल्लेख गरिए पनि बुद्धधर्म साथि शोषण गर्ने काम भएको छ भन्नुभयो ।

सो अवसरमा बोल्नुहुँदै सभामुख रामचन्द्र पौडेलको अध्यक्षतामा गठित लुम्बिनी विकाससम्बन्धी समितिमा सदस्यको हैसियतले स्थलगत निरीक्षण गरी सोको प्रतिवेदनसमेत पेश गरिसकेको र लुम्बिनीको अवस्था देखदा नेपालमा प्रचारबाजी मात्र भएको उल्लेख गर्नुभयो ।

सोही अवसरमा थेरवाद भिक्षु जटिल (कान्छा

लामा) बाट बुद्धधर्मको त्रिपिटक ग्रन्थमा स्वयं बुद्धबाट ८२००० सूत्र र पछि थप २००० गरी जम्मा ८४००० सूत्र भएको जानकारी दिनुभयो । बुद्धधर्ममा संघ भनेको एउटा पुण्य कमाउने खेत हो । बुद्धको पालामा ब्राह्मण-हरू बढी शक्तिशाली भएको कारण बुद्धप्रति बढी प्रश्न गर्ने उनीहरू नै थिए । जसको फलस्वरूप बुद्धधर्ममा बढी मात्रामा ब्राह्मणहरू भित्रिए । बुद्धधर्म कुनै संकीर्णले जकडिएको नभै संसार अनित्यको कारण ब्राह्मणहरूले पनि प्रतिपादन गर्न थालेको हो ।

प्रशिक्षक हर्षमुनि शाक्यले बुद्धधर्म आज जुन स्थितिमा थियो त्यो पश्चिमतसय वर्षअघि थिएन । तत्कालीन समयमा ब्राह्मणहरूको बढी शक्ति भएको कारण सोको विरोधमा बुद्धधर्मको प्रतिपादन भएको हो । बुद्धधर्म एउटा महासागर हो जहाँ नदी नालाहरू झैं प्रज्ञायुक्त भएर बनेको हुन्छ ।

प्रमुख लामा ड्वाङ बोशेर लामाले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको थियो । दोलखा जिल्लाको विकट ठाउँ श्यामा-४ ढुङ्गेमा आयोजित यस शिविरमा दोलखा जिल्लाबाट ५७, रामेछाप जिल्लाबाट-३ र सोलुखुम्बू जिल्लाबाट १ जनासमेत गरी ६१ जना शेर्पा, तामाङ, जिरेल र थामी जातिका प्रशिक्षार्थीहरूले भाग लिएका थिए ।

सो शिविरमा खेम्पो ड्वाङ बोशेर, विपीन्द्र महर्जन, जनक नेवा, भिक्षु जटिल, हर्षमुनि शाक्य, वान्छे शेर्पा, कमल लामा, गणेश योञ्जन, मिग्मा शेर्पा तथा प्रा. इन्द्रबहादुर खड्काहरूबाट प्रशिक्षण र शिविरको लागि कोही कसैको सहयोग बिना लामाज्यूहरूलाई ज्ञान प्रदान गर्ने विचारले यो शिविर सञ्चालन गरेको प्रमुख लामाले प्रकाश पार्नुभएको थियो ।

उद्घाटन कार्यक्रमको प्रारम्भ लामा गुरुहरूबाट

मङ्गलोच्चारण र थेरवाद परम्परानुसार बुद्ध प्रार्थना भएको थियो । सो अघसरमा आइ छेरिड लामाबाट प्रमुख अतिथि, प्रशिक्षक तथा अन्य विशिष्ट व्यक्तिहरूलाई खाता ओढाई स्वागत गर्नुभयो र डावा रिञ्जी शेर्पाबाट स्वागत भाषण गर्नुभएको थियो ।

मन्तव्यको क्रममा हिमालय बौद्ध विद्यापीठका शिक्षक मौनबहादुर कार्की, रामेछापका ड्वाड छेरिड लामा तथा गरजङ्ग ढुङ्गा मा. वि. का प्रधानाध्यापक रामप्रसाद चिमरीयाले पनि बोल्नुभएको थियो ।

सो समारोहको सभापतित्व श्यामा गा. वि. स. का उपाध्यक्ष निमा लामाज्यूले गर्नुभएको थियो ।

समवेदना

२०५४ कात्तिक ८, काठमाडौं-

संघनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरको निधन भएको समाचार सुनी धर्मोदयका सम्पूर्ण परिवार सदस्यहरू र केन्द्रीय कार्यकारिणी समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरू स्तब्ध भएको र समयको अभावले केन्द्रीय कार्यकारिणीको तर्फबाट दाहसंस्कारमा सहभागी हुन नसक्ने कुरा जनाई धर्मोदयसभाले समवेदना पठाएको छ ।

श्रद्धेय संघनायक शाक्यानन्द महास्थविरको असामयिक निधन भएको समाचार सुनी हामी धर्मोदय परिवारका सम्पूर्ण सदस्यहरू र केन्द्रीय धर्मोदय सभाका पदाधिकारी तथा सदस्यहरू स्तब्ध भै दुःखी भएकाछौं । उहाँको सहनशीलता, नैतिकता, बौद्ध जगत्मा उहाँको देन चिर स्मरणीय छ । उहाँको सबै उपासक र उपासिकाप्रति दया-माया-करुणा उल्लेखनीय भएको सबैमा विदित छ । यस अवस्थामा उहाँको निधनले शून्यता छाई रिक्त भएको सो रिक्त स्थानमा निकट भविष्यमा परिपूर्ति हुन नसक्ने व्यहोरा पनि हामीले महसूस गरेका

आनन्दभूमि

छौं । अन्तमा दिवंगत हुनुभएका श्रद्धेय संघनायक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरलाई चिरशान्ति तथा निर्वाण प्राप्त होस् भनी प्रार्थना गर्छौं ।

समवेदना पत्र

२०५४ कात्तिक १३, पात्पा-

कात्तिक ८ गते शुक्रवार दिवंगत हुनुभएका संघनायक शाक्यानन्द महास्थविरको शोकसभा चूडाकर्म (व्रतबन्ध) संघका अध्यक्ष प्रेममान शाक्यको अध्यक्षतामा बैठक बसी उहाँलाई निर्वाणपद प्राप्त होस् भनी १ (एक) मिनेट मौन धारणा गरी निम्न प्रस्ताव पास गरिएको छ ।

“नेपालमा नै बौद्ध धर्मको प्रचार प्रसारमा योगदान गर्नुभएका संघनायक महास्थविर शाक्यानन्दको निधनबाट बौद्ध धर्मलाई नै ठूलो क्षति पुग्न गएको छ । प्रायः सबै धर्मका ज्ञाता, मृदुभाषी, धर्ममा सबैलाई सम्झाउने क्षमता भएका सरल, निस्वार्थ, त्यागी व्यक्तिलाई गुमाएकाछौं । उहाँले दिनुभएको बुद्धधर्मको ज्ञानलाई अनुगमन गरी हामी सबैले अपनाउनुपर्ने आजको आवश्यकता छ ।

उहाँ निर्वाण पदमा पुगेस् भनी चूडाकर्म (व्रतबन्ध) संघ परिवार कामना गर्दछ ।”

(नेपालभाषा)

ज्ञानमाला रत्नवत सिरपा लः ह्लाङ्गु

१११८ थिलाथ्व ४, यँ-

ज्ञानमाला भजन खलः स्वयम्भूया पुलांह नायः दिवंगत रत्नबहादुर तण्डुकारजु थः स्वानाच्चबलय् छगू लाख तका अक्षय धुकू स्वनाः नीस्वनादीगु “ज्ञानमाला रत्नवत सिरपाः” (प्यक्वःगु) थुलुसिइ भिक्षु सुबोधा-नन्द महास्थविर, न्ह्याङ्गु ज्ञानमाला भजन, पांगा व

हेराकाजी सुइका: (शाक्य) नागवाहा:यात् वियेगु
सिरपा समिति वव:छिउगु दु ।

छगूलाख तकाया अक्षय-धुकूपाखें वइगु ब्याज
स्वव थला: विइगु थुगु सिरपा: नापं पौभा: दसि-पौ
विइगु चलन दु ।

ज्ञानमाला ह्यापांगु राष्ट्रिय सम्मेलन जूगु ने. सं.
१११४ पोहेलागा दुतिया लुमन्ति दें हनेकथं न्ह्याका-
वयाच्चंगु सिरपा: इनेज्या: थुखुसिइ ज्ञानमाला भजन
खल: स्वयम्भू नीस्वंगु ख्वीदें क्यंगु 'भद्र जयन्ती' हनेगु
मुंज्याइव: नापं लाबा: ने. सं. १११८ पोहेलाख
त्रियोदशी शनिवा: राष्ट्रिय सभागृह, भृकुटीमण्डपय
ल:ल्हाइगु ज्याइव: दु ।

बुद्धधर्म विकासय् तिब: बियाबिज्या:पिं भिक्षु,
अनगारिका मध्यय् छह, ज्ञानमाला भजन खल: व
ज्ञानमाला भजनयात तिब: विइगु ज्याया:पिन्त सिरपा:
ल:ल्हायेगु सिरपा: स्वनामिया तातुना ख: ।

भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविर ज्ञानमाला भजन
म्ये दकलय् आपा: च्वयाबिज्या:ह्य, भजन म्येया प्रचार
कथं बुद्धधर्म विकासय् तिब: बियाबिज्या:ह्य ख: ।

न्ह्याइपु ज्ञानमाला भजन खल:, पांगा ज्ञानमाला
भजनय् पुलांगु धा:बाजायात तालबाजकथं छथला:
ज्ञानमाला भजन हालेगु याना: पुलांगु बाजंथा संरक्षण
व प्रयोगयात च्वछायेबहकथं छथलावयाच्चंगु ख: ।

हेराकाजी सुइका: न्यय्निदें न्ह्यवन्तिसें ज्ञान-
मालाय् मदिकक ज्या सना: ज्ञानमाला भजन विकासय्
तिब: विइगु नापं थेरवाद बुद्ध शासन न्ह्यज्याके ज्या,
आनन्दभूमि, धर्मकीर्ति थें जा:गु बौद्ध लय्पौया अप्व:
प्राहक दयेका:, बौद्ध न्ह्यस: लिस: कासा नीस्वने ज्याया
नापं आपालं विहार, बौद्ध संघसंस्था नापं क्वातुगु
स्वापु तयावयाच्चंह्य बौद्ध उपासक ख: ।

नेपा:या झिगुंगु जिल्लाय् व पिने कालिम्बुङ्गय्
नापं याना: ख्वीच्यागुलि मल्याक ज्ञानमाला भजन खल:
दु । ज्ञानमाला स्वक्व:गु राष्ट्रिय सम्मेलन आकिवं ह्वप
जिल्लां याइगु दु ।

वार्षिक साधारण सभा

१११७ दिल्लीख १४, यल-

भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरया सभापतित्वय्
अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रया वार्षिक साधारण सभा
सुसम्पन्न जुल । वसपोल महास्थविरपाखें पञ्चशील
प्रदान याना: न्ह्या:गु थुगु सभाय् केन्द्रया अध्यक्ष ज्ञान-
ज्योति कंसाकारं लसकुस न्वचु बियादिल । सह-सचिव
शान्तमान शाक्य वार्षिक प्रतिवेदन न्ह्यब्वयादिलसा सह-
कोषाध्यक्ष प्रेमकुमार शाक्य आर्थिक प्रतिवेदन न्ह्यब्वया
दिल । थीथी उपसमितिया संयोजकपि पद्मशोभा
तुलाधर, हेमबहादुर शाक्य व सुश्री अमिता धाख्वा:नं
थ:थ:गु उपसमितिया प्रतिवेदन न्ह्यब्वयादीगु ख: ।
धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशूली' व प्रत्येकरत्न ताम्राकारपिसं
थ:थ:गु नुगुखें प्वंकुगु ख:, केन्द्रया ध्यानाचार्य सयादी
ऊ आसभार भिक्षुं ओवाद उपदेश बियाबिज्याना: लिपा
दइच्चंगु विधानयागु मस्यौदाया बारय् विस्तृतरूपं छल-
फल जुल । उपाध्यक्ष रत्नमान शाक्य धन्यवाद देछा:गु
उगु इलय् रत्नमान शाक्यया अध्यक्षताय् न्हूगु कार्य
समिति तं गठन जुल-

२. उपाध्यक्ष - हेमबहादुर शाक्य
३. सचिव - शान्तमान शाक्य
४. कोषाध्यक्ष - सविता धाख्वा:
५. दुज: - रेमबहादुर ताम्राकार
६. " - गोपिलाल महर्जन
७. " - भाइलाल उपासक
८. " - मन्दिरा ताम्राकार

६. दुजः - अमिता धाढवाः
 १०. " - सानुलाल अवाले
 ११. " - प्रेमकुमार शाक्य
 १२. " - प्रकाशरत्न ताम्राकार

कथिन उत्सव समारोह जुल

१११८ कछलाख १४, यल-

शाक्यसिंह विहार्य भिक्षु धम्मपालसहित भिक्षुपि वर्षावास चवनाबिज्याःगुया लसताय श्रद्धालु भक्तिमां प्रमुख नकमि परिवारया आयोजनाय पवित्र कथिन चीवरदान उत्सव न्ह्याइपुक हंगु जुल । उपसंघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरपाखें शील प्रदान जुयाःलि संचालन जूगु उगु सभाय शाही थाइराजदूत प्रिचा प्रीतिशान्तं शाक्यसिंहविहार्य निवास यानाबिज्यानाच्चवंगु भिक्षु धर्मपाल थाइलैण्डय बांलाक अध्ययन यानाःलि उगु विहार्य चवनाः बांलाक धार्मिक गतिविधि न्ह्याकाच्चंगुलिइ लयता व्यक्तयासे दिवंगत संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर तःदंमछि चवनाबिज्याःगु शाक्यसिंहविहार्य धार्मिक पुण्यकार्यत न्ह्यानाचवंगु अथेहे विहारया पुनर्निर्माण ज्या नं क्वचाइ थें चवनाच्चंगु बांलाःगु खें खः धकाः अनुमोदन यानाबिज्यात । अथेहे म्यानमारया राजदूतं बौद्धपिनिगु मुख्य लक्ष्य हे निर्वाण प्राप्त यायेगु जूगुलि भगवान् बुद्ध कथनाबिज्याःगु शील, समाधि व प्रज्ञाया लंपुइ न्ह्याःवने फयेके माः धयादिल ।

शाक्यसिंहविहार पुनर्निर्माण समितिया कोषाध्यक्ष हेराकाजी अवालेपाखें आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत यानाः पुनर्निर्माणया ज्याय सहयोग यानादीपि दाता महानुभावपिनि प्रति आभार व्यक्तयासे थुगु पुनर्निर्माण ज्या याकनं क्वचायेकेत सकसिगु सहयोग दयाचवनी धयागु आशा व्यक्त यानादिल ।

आनन्दभूमि

भक्तिमां प्रमुख नकमि परिवारपिनिपाखें कथिन चीवरदान, वथें अष्टपरिष्कारदान नं जुल । अथेहे शाक्यसिंहविहारया उपासिकापि व उपासकपिनिपाखें कल्पवृक्षदान नं जूगु जुल । सुश्री विमला शाक्ययापाखें उद्घोषण जूगु उगु कार्यक्रमय भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरजुं धर्मदेशना यानाबिज्यात ।

स्थानीय ओकुबाहाया त्रिरत्न भजनसंघपाखें ज्ञानमाला भजन नं जूगु खः ।

सफू उलेज्या जुल

१११८ कछलागा ८, यँ-

पं. बद्रीरत्न वज्राचार्यया जीवनी व आःतकया ज्याखें मुनाः पिथंगु 'व्यक्ति-कृति' सफूया विमोचन यासे अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया अध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरं धेबिज्यात- "पं. बद्रीरत्न वज्राचार्यं यानाबिज्याःगु दान बोधिसत्त्वया दान खः । बुद्ध बूगु देसय बौद्धत बमलाः, उकि बौद्धत छधी छपें ज्वीमाः । बुद्धधर्म मात्र धर्म हे जक मखसे विमुक्तिमार्ग नं खः । शीके नैतिक सदाचार मन्त धाःसा शीसं थःत बौद्ध धकाः गथे धायेगु ?"

पंचशील व स्वस्तिवाचनं शुरु जुगु उगु बखतय सभापतिया आसनं धर्मोदय सभाया उपाध्यक्ष ओम्कारप्रसाद गौचनं सनाजय विद्वान्तयत गन कदर ज्वीमखु, अन उगु समाजया विकास ज्वीमखु धासे थुकथं विद्वान्पिंगु कदर जूगु बांलाःगु खें खः घइदिल । नेपाःया बौद्ध धर्मसंघया उपाध्यक्ष फणीन्द्ररत्न वज्राचार्यं लसकुस न्वचु ब्युसे सफू विमोचन व त्रिरत्नकोषसम्बन्धी खें न्ह्याथनाबिज्यात । थथे सफू पिथनाया दाता सप्त शाक्यं पाहाँपिन्त स्वांमाः क्वखायेकाः लसकुस याःगु व करुणामय पुजाखलःया दुजः कान्छाभाइ चक्रधरं पं. बद्रीरत्न वज्राचार्यजुयात दोसल्लां न्ययेकादीगु खः ।

समालोचक प्रा. इन्द्र मालि सफूया समालोचना-
 धा खं कसे उलेउभा जूगु सफूया च्वमि थुगु सफू गुरुद्विष्टना
 भाःपाः बौद्धिकरूप देछाःगु विधि च्चछायेबहः जू अले
 पं. बद्दीरत्नं महेन्द्र संस्कृत विश्वविद्यालयस बौद्धकर्म-
 काण्ड स्वकेगु पूर्वाधार तयार यानाः, पाठ्यक्रम दयेकाः,
 पम्हं नं स्वकेगु तर्क यानाविज्याःगु खं कुलादिल । मंखं
 प्यंकुसे नरेशमान वज्राचार्यं पण्डितजं यानाविज्याइगु
 न्ह्यागु खं नं शिक्षायात महत्त्व बिद्याः याइगु खः धासे
 प्रज्ञा ज्ञान वःसा हे-जक बांलाःगु लयं वने फंगुलि बौद्ध-
 धर्मया अध्ययन अनुसन्धान याइपिन्त छात्रवृत्ति बोकथं
 बद्दीरत्नजुया भावनानुरूप त्रिरत्नकोष नीस्वंगू खं कमा-
 बिज्यात । थये हे प्रा. टड टो. लुइसं २० श्रो शताब्दीया
 बौद्धधर्म व पूजाविधि स्वाकातःह्य बद्दीरत्न वज्राचार्य
 खः धासे नेपाःया परम्परा आदियात स्वयाः विद्वान्तसे
 ह्यापायागु बुद्धधर्म श्वीकाच्वंगु खः धंदिल । संघया
 वरिष्ठ उपाध्यक्ष सत्त्वतारावज्र वज्राचार्यं बद्दीरत्नं
 बौद्धकर्मकाण्ड, पूजाविधि, रजोमण्डल स्वयेगु, चचामे व

प्याखं ध्यनेगु आदि यानाः गृह्यधनेबहःगु ज्या यानावःगु
 खं गृह्यधनाविज्यात । थुकथं साहित्यकार हितकरवीरसिंह
 कंसकारं पुलांगु परम्परायात हाचां गाथाः क्रान्तिया
 पलाः छ्यम्ह बद्दीरत्नजु छह्य नं खः धासे बौद्धत
 छधी छपाय् ज्वीमफुगु खं धंदिल ।

पुण्यलय सफूया च्वमि अष्टमुनि गुभाजुं धःम्हं
 यायेगु सेवा निस्वार्थं ज्वीमाः उःवःगु सेवा सितिकं
 वनीमखु धासे बद्दीरत्नजु छह्य व्यक्तिजक मजुसे संस्था
 खः धंविज्यात नापं बौद्धतसे कपतापूजा मयासे प्रव्रजित
 यायेमाः धंविज्यात । सफूया व्यक्तिस्व पं. बद्दीरत्न
 वज्राचार्यं धंविज्यात- "वज्राचार्यपिसं यायेमाःगु ज्या
 हे याये मफु धाःसा थम्हं छु यायेकं ? वीपिसं यानावःगु
 व याकाच्वंगु ज्या हे जक यानावंचवनागु सिबाय् मेगु
 छुं याये फुगु मडुनि । गुलि नं छुं याना धंगु दु व जयमं-
 पिसं याकाच्वंगु खः ।" संघया सचिव राजेश्द्रमान
 वज्राचार्यं थुगु ज्यस्वःयात न्ह्याकुसे धंघवाद ज्ञापन
 यानाविज्याःगु खः ।

दिवंगय आचार्य भिक्षु डा. अमृतानन्द महास्थविरं च्वयाविज्याःगु

बुद्ध शासनको इतिहास (प्रथमभाग)

भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरं अनुवाद यानाविज्याःगु

'लोक-नीति' व 'धम्मपदट्टु कथा' (भाग २) अर्थे हे

The Story of the Buddha (Book Two), "नेपाली बौद्धहरू बिउंझ"

सफूत पिदंगु दु, छगू छगू प्रति न्यानाः स्वयेगु ल्वःमंकादीमते ।

स्वापूः- आनन्दकुटीविहार, स्वयम्भू । फोन २७१४२०, पो. व. नं. ३००७

मुद्रकः- बी. एस्. प्रिन्टिङ्ग प्रेस, लगं दल्लाधि, पं । फोन- २५४१११